

**Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Ústav světových dějin**

Diplomová práce

**Labour Party v období vlády Margaret
Thatcherové (1979-1990)**

Vypracoval: Bc. Jiří Rys (historie)
Vedoucí práce: PhDr. Jaromír Soukup, PhD.
Místo a rok odevzdání: Praha 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou prací s názvem

Labour Party v období vlády Margaret Thatcherové 1979 – 1990

vypracoval samostatně s použitím úplného výčtu citací informačních pramenů uvedených v seznamu, který je součástí této práce.

V Praze dne:

Bc. Jiří Rys

Poděkování

Za neocenitelnou a nezištnou pomoc, cenné rady a připomínky k této práci a za nekonečnou trpělivost a pochopení děkuji svému vedoucímu práce, PhDr. Jaromíru Soukupovi, PhD. Za plodné diskuse nad textem chci také poděkovat Filipu Křížkovi. Poděkování také patří Karlu Kolářovi a v neposlední řadě také rodičům.

Bc. Jiří Rys

Abstract

The diploma thesis called Labour Party during the Premiership of Margaret Thatcher (1979-1990) focuses on the causes of the defeats of the Labor Party in 1979, 1983 and 1987. For this purpose it examines the relations of the individual party factions. Attention is also paid to opinion polls, especially party preferences. Last but not least, it is taken into account how the Labour Party turned towards centrism and rejected the more radical left-wing policy it had enforced in its first opposition period.

Key words

Labour Party, Militant, Social Democratic Party, Tony Benn, Neil Kinnock, David Owen, Michael Foot, National Executive Committee, Tony Benn, Trade unions

Abstrakt

Diplomová práce s názvem Labour Party v období vlády Margaret Thatcherové se zaměřuje na příčiny porážek labouristické strany v letech 1979, 1983 a 1987. Pro tento účel zkoumá i vztahy jednotlivých stranických frakcí. Pozornost je také věnována průzkumům veřejného mínění, zejména stranických preferencí. V neposlední řadě se přihlíží k tomu, jakým způsobem se Labour Party obrátila směrem k centrismu a odmítla radikálněji zaměřenou levicovou politiku, kterou ve svém prvním opozičním období prosazovala.

Klíčová slova

Labour Party, Militant, Sociálně demokratická strana, Tony Benn, Neil Kinnock, David Owen, Michael Foot, Tony Benn, odbory

1. Úvod	7
1.1. Stav literatury a použitá literatura	8
1.2. Struktura práce	9
2. Labouristický kabinet Jamese Callaghana (1976 - 1979)	10
2.1. Rezignace Harolda Wilsona a volba Jamese Callaghana	10
2.2. Callaghanovo vládnutí	11
2.3. Volby 1979	17
3. První roky labouristické opozice (1979 – 1983)	19
3.1. Callaghanova opožděná rezignace	19
3.2. Katastrofa nebo záchrana? Michael Foot v čele Labour Party	22
3.3. Bennova „zbytečná“ kandidatura	23
3.4. Sociálně demokratická strana	27
3.4.1. Labouristé a EHS	27
3.4.2. Volby do Evropského parlamentu 1979	28
3.4.3. Vznik nové strany	29
3.5. Falklandské ostrovy	33
3.6. Volby 1983	36
4. Labour Party za Neila Kinnocka	42
4.1. Kinnock novým lídrem	42
4.2. Hornická stávka	44
4.3. Livingstonův Londýn	46
4.4. Militant	48
4.5. Volby 1987	54
4.6. Labouristé po volbách 1987	59
5. Závěr	62

6. Seznam literatury a pramenů.....	63
--	-----------

1. ÚVOD

Když vládní Labour Party v roce 1979 prohrála volby a ministerský předseda James Callaghan opouštěl sídlo britských premiérů v Downing Street 10, vskutku nebyl důvod se domnívat, že strana bude následně dlouhých osmnáct let v opozici. Nikdo totiž nepředpokládal, že by labouristé mohli prohrát čtyři volby za sebou. To, aby jedna z hlavních politických stran vyhrála čtyřikrát za sebou se ve Velké Británii ve 20. století stalo jen jednou a to tehdy, když konzervativci zvítězili v letech 1918, 1922, 1923 a 1924.

Tato má diplomová práce s názvem „*Labour Party v období vlády Margaret Thatcherové (1979-1990)*“ se bude zabývat důvody, proč labouristé prohráli volby v letech 1979, 1983, 1987. Pro souvislost je také nutné připomenout labouristickou vládu Jamese Callaghana, která vedla Velkou Británii v letech 1976 – 1979. Práce se zaměří na důvody neúspěšnosti této strany, respektive na objasnění příčin volební porážky v květnu 1979. Pozornost bude věnována též ideovému posunu v Labour Party. Co přesně způsobilo to, že se v pozdějších letech takovým způsobem dokázal prosadit Tony Blair se svou New Labour?

Budu se zabývat hned několika výzkumnými otázkami. Opravdu bylo vítězství konzervativců v roce 1979 nutné pro vytažení Velké Británie z vleklé ekonomické krize? Měli labouristé vůbec nějakou šanci zvítězit? Vděčili konzervativci za své volební vítězství v roce 1983 jen vyhrané válce nad Argentinou, přičemž se Britům dostal zpět pocit toho, že i nadále jsou světovou mocností? Jaké byly důvody volební porážky labouristů v roce 1987? Byla příčinou spíš byla tendence britských voličů ocenit Margaret Thatcherovou za to, že Velká Británie po dlouhých letech disponuje dobrými ekonomickými ukazateli? Nebo příčina byla v tom, že se Labour Party odchýlila od levicových postojů a nepodpořila hornickou stávkou z let 1984 – 1985? Nebo důvodem bylo právě to, že se labouristé ještě dostatečně důvěryhodně neproměnili a některých ideových východisek se stále nebyli schopni vzdát

Po porážce ve volbách v roce 1979 se do popředí dostávaly názory radikálnější levice, které se posléze proměnily i do labouristických programových východisek. Zatímco někteří stoupenci pravice během vnitřních sporů odešli a založili si Sociálně demokratickou stranu (*Social Democratic Party – SDP*), která následně uzavřela volební spojenectví s liberály, s krajní levicí bylo nutné o to více několik let v rámci Labour Party úporně bojovat. Cílem práce bude objasnění jak a jakým způsobem a jestli vůbec byla tato nová strana konkurencí pro labouristy. Zkoumán bude také její volební program a na závěr bude nastíněna východiska labouristů v době odstoupení konzervativní premiérky Margaret Thatcherové v roce 1990.

Práce se tudíž bude zabývat zvolenými metodami boje se stranickou krajní levicí a co přesně způsobilo to, že onen zápas byl nakonec vítězný a krajní levice byla ze strany tak valnou většinou zcela marginalizována.

1.1. Stav literatury a použitá literatura

V britské odborné literatuře je toto téma docela reflektované, i když ne dostatečně a hlavně uceleně zpracované. Jediným takovým dílem pro toto období je kniha od Erica Shawa (*Labour Party since 1979*), která se zabývá právě přesně oním časovým výsekem, kterou se zabývá i tato diplomová práce. Důležitou prací je také zkrácená verze historie celé Labour Party od Andrewa Thorpa (*A history of the British Labour Party*). Velmi cennými knihami jsou také souhrnné knihy Davida Butlera a Denise Kavanagha o britských sněmovních volbách a to pro rok 1983 (*The British Election of 1983*) a pro rok 1987 (*The British General Election of 1987*). Historikové se tomuto období také věnují zejména v monografiích předních labouristických politiků, kdy pro uvedení souvislostí je o této době mnohdy velmi dostatečně pojednáváno. Zejména tomu tak je v monografii Michaela Foota od Kenneta O. Clarka (*Michael Foot: A Life*) a Petera Mandelсона od Donalda Macintyra (*Mandelson and the Making of New Labour*). Zde je také potřeba uvést velmi hodnotnou práci Michaela Cricka s názvem *Militant*. Tato kniha velmi důkladně popisuje podstatu fungování této labouristické stranické frakce. Pro programové a názorové posuny labouristické politiky je velmi cenná kniha Tudora Jonese *Remaking the Labour Party*.

Pro tuto práci jsem zvolil jak odborné práce zaměřující se na toto období tak i též monografie předních politiků labouristické strany a také i jejich memoáry. Pro zkoumání diskuse je přihlíženo k přítomnosti náhledů a argumentace pravicového a levicového proudu uvnitř Labour Party, poněvadž oba dva směry se navzájem vinily z příčiny oněch čtyřech porážek strany ve volbách.

Z česky psané odborné literatury se tímto tématem v podstatě nikdo nezabýval a pokud ano tak navíc jen ve velmi malém rozsahu a vždy jen s velmi úzkým zaměřením. Pro získání základního přehledu může sloužit kniha od Lenky Rovné s názvem *Premiérka Jejího Veličenstva*, která popisuje zejména narůstající potíže celé poválečné britské ekonomiky. Můžeme také samozřejmě zmínit Hynka Fajmona, který ve své knize *Margaret Thatcherová a její politika* na několika málo stranách nastiňuje volební taktiku labouristů ve volbách v roce 1979, 1983 a 1987. Ohledně války o Falklandské ostrovy potom Jaroslav Hrbek popisuje zejména přístup labouristů k celému válečnému konfliktu. K hornické stávce je velmi užitečná

studie Ondřeje Šmigola (*Stávka britských horníků 1984-1985, in: Dvacáté století 2/2016*).

Pro analyzování názorů britských voličů na labouristy je neocenitelnou pomůckou soubor průzkumů Gallupova ústavu s názvem *British Political Opinion 1937 – 2000*, díky níž jsem mohl analyzovat, co britských voličům na labouristech nejvíce vadilo, kvůli čemu pro ně byli nevolitelní a v naopak v kterých momentech pro ně byli nejlepší volbou.

1.2. Struktura práce

Druhá kapitola s názvem *Labouristický kabinet Jamese Callaghana 1976 - 1979* se zabývá obdobím od nástupu Jamese Callaghana do úřadu britského ministerského předsedy v roce 1976 až do prohraných voleb v roce 1979. Zde je vykreslena pozice, kterou Callaghan zdědil po Haroldu Wilsonovi a s čím vším se musel vypořádávat.

Třetí kapitola s názvem *První roky labouristické opozice* se zabývá obdobím od volební porážky v květnu 1979 až do prohraných voleb v roce 1983. I přes volební porážku James Callaghan stále ještě rok a půl labouristy vedl, přičemž nový stranický vůdce Michael Foot je zvolen až na podzim 1980. Velkou pozornost zde věnuji různým stranickým proudům a jejich soupeření a také oddělení těch členů z pravicového křídla, kteří nakonec založili Sociálně demokratickou stranu.

Čtvrtá kapitola s názvem *Labour Party za Neila Kinnocka* popisuje nástup Neila Kinnocka do funkce lídra Labour Party v roce 1983 až do roku 1990. Labouristé v této době opět v roce 1987 prohráli parlamentní volby, nicméně potom jejich popularita začínala velmi výrazně narůstat, což vyvrcholilo vítězstvím ve volbách do Evropského parlamentu o dva roky později. Kapitola se také zabývá bojem s militanty a tuto organizaci i blíže představuje.

V závěru se pokouším krátce zhodnotit podstatnou část opozičního období labouristů s uvedením zlomových okamžiků a důvodů, proč byli labouristé dohromady celkem 18 dlouhých let mimo vládu nad Velkou Británií.

2. Labouristický kabinet Jamese Callaghana (1976-1979)

2.1. Rezignace Harolda Wilsona a volba Jamese Callaghana

Britský premiér Harold Wilson zvolený za labouristy se v březnu 1976 rozhodl na svoji funkci rezignovat, přičemž hlavním důvodem měla být jeho celková únava z vrcholné politiky. Labouristy vedl třináct let a z toho osm let byl premiérem. Stranu vedl celkem do pěti sněmovních voleb a ve čtyřech z nich (1964, 1966, únor 1974, říjen 1974) dokázal uspět, což je vůbec nejvyšší počet vítězství dosažených v moderních britských dějinách. Ani Margaret Thatcherové a později Tony Blairovi se nepodařilo celkem čtyřikrát vyhrát britské parlamentní volby.

Oprávnění zvolit nového lídra labouristů měli jen labourističtí poslanci a ti tak měli před sebou zároveň úkol vybrat si i nového ministerského předsedu Velké Británie. Na tuto funkci kandidovalo celkem šest kandidátů a to ze stranické pravice ministr zahraničí James Callaghan, ministr vnitra Roy Jenkins, ministr financí Denis Healey a ministr životního prostředí Tony Crosland. Z levicového názorového proudu to potom byl ministr práce Michael Foot a ministr energetiky Tony Benn. Nejlepší výchozí pozici měl Callaghan. Poslancem byl nepřetržitě od roku 1945 a postupně prošel nejvlivnějšími ministerskými posty (vnitro, finance, zahraničí) bez výrazných větších problémů a byl proto považován za mírného favorita. Významnou silnou stránkou byla také jeho nekonfliktnost. Od roku 1967 byl také každoročně volen do důležité funkce stranického pokladníka, která jako jedna z mála byla volena všemi částmi strany a to skrze výroční konferenci. Z této pozice se stal lídrem například i Hugh Gaitskell, který labouristy vedl v letech 1955 - 1963. Callaghanovou slabinou byl ale jeho vyšší věk, byl dokonce o čtyři roky starší než tehdejší premiér Wilson.

Samotná volba byla koncipována tak, že uchazeč s nejmenším počtem hlasů vypadnul a následně proběhlo nové kolo volby se zbývajících kandidáty a to až do té doby, dokud někdo nezískal nadpoloviční většinu hlasů oprávněných voličů. První kolo volby se uskutečnilo 25. března 1976.¹ U poslanců mělo většinu pravicové křídlo, což se v ten den ještě neprojevalo, poněvadž stranická pravice měla více kandidátů než levice. Hlasy se tudíž ještě rozložily a zvítězit tak mohl Michael Foot. Tony Crosland dostal nejméně hlasů a následně podpořil Jamese Callaghana. Kvůli malému počtu obdržených hlasů odstoupil Tony Benn a totéž udělal i Roy Jenkins, i když skončil v prvním kole volby na třetím místě s 56 hlasy, doufal totiž v daleko větší podporu. Benn podpořil Foota, Jenkins nikoho. Ve 2. kole

¹ BENN, Anthony - WINSTONE, Ruth (ed.), *The Benn Diaries*, s. 353.

uskutečněném o pět dní později potom dostává nejméně hlasů Denis Healey a jeho hlasy se ve 3. kole skoro všechny připočetly ke Callaghanovi, který tak byl 5. dubna 1976 zvolen lídrem labouristů se 176 hlasy oproti Footovým 137 hlasům.² Michael Foot byl poté s Callaghanovou podporou zvolen 21. října jeho zástupcem, když zvítězil nad představitelkou stranické pravice Shirley Williamsovou.³ Callaghan si tak moudře zvolil tandem, který měl potenciál spojovat oba názorové proudy uvnitř Labour Party a tlumit tak výraznější pnutí.

Pro nového premiéra tak vyvstala i otázka výběru nových spolupracovníků a to zejména svého nástupce na postu ministra zahraničí. Mezi favority byli nejvíce bráni v potaz právě poražení z voleb a to konkrétně Tony Crosland a Roy Jenkins. Callaghan si vybral Croslanda, kterého tak odměnil za jeho podporu, kterou mu vyslovoval jak v této volbě tak i ve volbě z roku 1963.⁴ Jenkins posléze dostává nabídku stát se prezidentem Evropské komise, kterou nakonec přijímá.

2.2. Callaghanovo vládnutí

Callaghan ovšem po svém předchůdci zdědil velmi vážné problémy s britskou ekonomikou. Rozpočty dosahovaly obrovských deficitů a inflace rostla do hrozivých výšin. V prosinci 1974 překročila 19%, v srpnu následujícího roku dosáhla vrcholu a to výše 26,9% a v době Wilsonovy rezignace byla na 21,1%. I když se celková výše zmírnila, přesto v červnu 1976 dosáhla 12,6% a v červenci potom 17,7%.⁵ Problémem byla také nepevná měna, kterou se Bank of England snažila udržet na hranici 1,77 dolaru za libru šterlinků.⁶ Na stranické výroční konferenci v roce 1976 v Blackpoolu proto vystoupil se zásadním projevem. Zmínil se o problémech, se kterými se potýká britská ekonomika a také na nutnost změny smýšlení a celkově i přístupu v těchto otázkách.

„Dříve jsme si mysleli, že se dá z recese dostat pomocí utrácení a zvýšením zaměstnanosti tím, že snížíme daně, zatímco zvýšíme vládní výdaje [...] toto už dávno není možnost, a třebaže tato možnost dříve existovala, fungovala ve všech případech od války jen na bázi zvýšení dávek inflace do ekonomie, po níž následovala vyšší úroveň nezaměstnanosti.“⁷

² HEPPELL, Timothy. Choosing the Labour Leader, s. 57.

³ MORGAN, Kenneth O., Foot: A Life, s. 332.

⁴ CAMPBELL, John. Roy Jenkins: A well-rounded Life, s. 464.

⁵ THORPE, Jeremy. A History of the British Labour Party, s. 198 - 199.

⁶ CALLAGHAN, James. Time and Chance, s. 422.

⁷ SPITTLES, Brian. Britain since 1960: An Introduction, s. 35., CALLAGHAN, James. Time and Chance, s. 426.

Callaghan zdůraznil, že země žila na vypůjčený čas. Nastínil, že labouristé byli zvoleni, aby se s odbory dohodli a vzájemně úzce spolupracovali pro zabránění vzniku rozsáhlých stávek. Callaghan zdůrazňoval nutnost zaměření průmyslu na zisk, poněvadž ztráta nemůže být investována a bohatství musí být nejprve vytvořeno, než může být vůbec rozdělováno. Proto jen průmysl zaměřený na zisk může prosperovat.⁸ Konkurenceschopnost a vůbec ziskovost podniků do té doby nebylo vůbec tématem. Hlavní bylo vždy zajistit pracovní místa spolu s vysokým hospodářským růstem. Za největší nebezpečí byla přitom identifikována inflace a nikoliv nezaměstnanost. Tento pro mnohé labouristy provokativní projev byl napsán Callaghanovým tchánem ekonomem Peterem Jayem.⁹ I když Callaghan zdůraznil, že přes vše řečené britské uspořádání může být pro všechny vzorem, právě zde na tomto místě zazněl záměr požádat Mezinárodní měnový fond o půjčku Mezinárodní měnový fond (*International Monetary Fund – IMF*), který byl oznámen ministrem financí Denisem Healeym.

Podmínkou půjčky ze strany MMF ovšem měly být rozpočtové škrty. Callaghan neměl problémy s redukcí vládních výdajů, ale stanovil si podmínky, přes které by půjčku nepřijal. V případě nepřijetí by protějšek oznámil, že v reakci uvažuje o přehodnocení členství v Evropském hospodářském společenství nebo též i otázku udržování britského vojska v Německu nebo míru angažovanosti na Kypru.¹⁰ V krajním případě měla přijít žádost britské královny o rozpuštění a o vypsání nových voleb, které by měly de facto rozhodnout, zda se tlaku IMF podřídí či nikoliv.¹¹ Dne 2. prosince 1976 byla na zasedání vlády žádost o půjčku schválena, proti byli čtyři levicoví členové kabinetu, nicméně mezi nimi chyběl kupříkladu Michael Foot.¹² A to i přesto, že škrtem původně oponoval. Půjčka ve výši 3,9 milionu liber byla schválena, oponovala jen levicová kabinetní menšina. Škrty ve výdajích byly v podobě 1,5 bilionu liber pro roky 1977-1978 a též 1,5 bilionu pro roky 1978-1979.¹³ Počítalo se také s prodejem části státního podílu ve firmě British Petroleum, jehož příjem měl být v ekvivalentu škrtnů rozpočtu. Státu tak měl klesnout vlastnický podíl v této společnosti z 68% na 51%.¹⁴

Labouristická vláda ještě do svého odchodu půjčku vůči MMF plně splatila. Dokonce už na přelomu let 1977 a 1978 byla britská vláda schopna značnou částku splatit. To by ovšem

⁸ SPITTLES, Brian. Britain since 1960: An Introduction, s. 36 - 38.

⁹ MORGAN, Kenneth. Foot: A Life, s. 341 – 342.

¹⁰ BENN, Anthony, WINSTONE, Ruth (ed.). The Benn Diaries, s. 382.

¹¹ CALLAGHAN, James. Time and Chance, s. 441., WILLIAMS, Shirley. Climbing the Bookshelves, s. 242.

¹² CLARKE, Kenneth. Foot: A Life, s. 349 – 350.

¹³ WILLIAMS, Shirley. Climbing the Bookshelves, s. 242.

¹⁴ <https://www.nytimes.com/1977/06/15/archives/british-government-block-of-67-million-bp-shares-priced-at-over-1.html>, dostupné ke dni 11.12.2018.

vedlo ke zvýšení hodnoty šterlinku, což nebylo pro vlády v tuto chvíli nebylo pro vládu žádoucí, poněvadž by to poškozovalo export.¹⁵

Vláda učiněním výdajových škrtů tak definitivně, byť pod ekonomickým a následně zahraničním tlakem, a nikoliv z vlastní iniciace, opustila poválečný konsenzus labouristů a konzervativců na následování ekonomické směru Johna Maynarda Keynesa. Ten stanovoval jako prioritu vysoký hospodářský růst na základě plné zaměstnanosti doprovázené vysokými veřejnými výdaji zejména v sociální sféře a investic a státními zásahy do ekonomiky. Jediný pokus o průlom byl učiněn konzervativním ministrem financí Selwynem Lloydem, který tuto vládní funkci vykonával v letech 1961 - 1962. Zaměřil se na redukci výdajů a také na zvýšení nepřímých daní. Jeho postup ovšem vyústil v silně nežádoucí malý hospodářský růst a byl proto odvolán. Ve své pozici byl nahrazen zástupcem levice v konzervativní straně R. A. Butlerem. Právě ideová souhra labouristy Hughga Gaitskella a konzervativce R. A. Butlera dala onomu konsenzu později také název butskellismus, který právě zdůrazňoval onen názorový soulad dvou hlavních politických stran v základních ekonomických otázkách Velké Británie. Ministr financí Denis Healey ve svých pamětech státní pokladnu v té době dokonce označuje za pouhého otroka Keynesovy ekonomické teorie.¹⁶

Callaghan se ale také po celou dobu musel vypořádávat s dalším nepříjemným problémem. A tím byly porážky hned v několika doplňovacích volbách, jejichž výsledky podlamovaly už tak křehkou labouristickou dominanci v Dolní sněmovně, která se navíc mohla kdykoliv zhroutit v závislosti na rozhodnutí menšinových politických stran. Callaghan stále vycházel z posledních voleb z října 1976, kdy strana získala majoritu v podobě pouhých tří poslanců. Ztráty zastoupení v obvodech Walsall North (4. listopad 1976), Workington (4. listopad 1976), Birmingham Statchford (31. březen 1977), Ashfield (28. duben 1977) a Ilford North (2. květen 1978) nastolovaly otázku, zda vůbec labouristé vydrží do momentu, kdy oni sami chtějí vyhlásit nové parlamentní volby. Do toho přišel i přestup poslance Rega Prentice ke konzervativcům, který byl zapříčiněn jeho spory s výrazně levicověji zaměřenými spolustraníky ve volebním obvodu.¹⁷

Na 23. března 1977 bylo na popud konzervativců vyvoláno hlasování o nedůvěře britské vládě. Labouristům se podařilo se dohodnout s liberály a vytvořit dohodu o toleranci labouristické vlády, která vešla ve známost jako Lib-Lab pakt. Na ulsterské unionisty nešlo spoléhat a přízeň skotských a waleských nacionalistů byla též velmi nejistá. Důvodem, proč

¹⁵ CALLAGHAN, James. Time and Chance, s. 446 – 447.

¹⁶ HEALEY, Denis. The Time of My Life, s. 378.

¹⁷ <https://www.theguardian.com/news/2001/jan/22/guardianobituaries.obituaries>, cit. 11.7.2018.

nakonec liberálové souhlasili se spojenectvím s labouristy byla zejména poměrně krátká doba lídra Davida Steela ve funkci lídra. Pozici navíc přebíral po Jeremy Thorpovi, který musel odstoupit kvůli podezření z organizace vraždy svého bývalého homosexuálního partnera. Liberálové také ale chtěli prosadit svoji agendu a to zejména snížení daní a zavedení proporčního volebního systému a to i případně do volených shromáždění ve Skotsku a v severním Irsku.¹⁸ V případě nepodpoření labouristické vlády by se Steel narychlo musel připravovat na volby, přičemž nedávná aféra spojená s jeho stranou nedávala moc nadějí na nějaký výraznější volební úspěch. Labouristé tak byli zachráněni a usnesení o nedůvěře vlády poměrem 298:322 nebylo přijato.

V srpnu 1977 bylo dohodnuto s odbory maximální zvýšení platů o 10% do června 1978. Inflace se díky tomu snížila v červnu 1978 na 7,4% a dokonce v návaznosti na to klesla i nezaměstnanost.¹⁹ Propočty z ministerstva financí navíc ukazovaly, že 5% limit na zvýšení platů by měl inflaci výrazně snížit a s přicházejícími příjmy z ropy ze Severního moře by měla přijít velmi příznivá hospodářská situace.²⁰ V srpnu 1978 proto vláda přišla s 5% limitem zvýšení mezd, což ale bylo již odbory odmítnuto. Proti byli i přední členové kabinetu Denis Healey a Michael Foot, kteří navrhovali kupříkladu 10% limit.²¹ Callaghan se stanovením tohoto nízkého procenta snažil dostat inflaci zcela pod kontrolu, kdy se snažil omezit nabídku peněz v britské ekonomice, a tak zabránit tak dalšímu znehodnocení britské libry. Bylo zde ale také nebezpečí výrazného nesouhlasu obyvatel, poněvadž v roce 1978 ceny vzrostly o 7%, a tudíž by to bylo pro Brity znamenalo snížení reálných příjmů.²²

Ke konci září 1978 začali proti limitu protestovat dělníci z automobilku Ford a vedení této společnosti se proto s nimi po několika týdnech dohodlo na zvýšení mezd o 17%. Pro Callaghana to ale nebyl jediný problém. Další nepříjemností bylo dokonce i odmítnutí tohoto restriktivního plánu na zvýšení mezd ze strany výroční konference labouristické strany. Díky postavení parlamentní Labour Party nad stranickou konferencí si ale mohl lídr labouristů dovolit toto rozhodnutí zcela ignorovat. Vláda ale byla 13. prosince 1978 v Dolní sněmovně poražena v poměru 285:283 ve věci zavedení sankcí pro celkem 222 zaměstnavatelů, kteří limit překračovali.²³ Labouristé byli dokonce i přehlasováni za vydatné pomoci svého levicového křídla, zejména z názorové platformy Tribuna (*Tribune*). Tu vytvořil na konci 30. let Stafford Cripps a Aneurine Bevan v 50. letech pak sloužila jako revoltu proti vedení strany.

¹⁸ <https://www.theguardian.com/politics/2017/jun/28/lib-lab-pact-liberals-labour-party-1977>

¹⁹ THORPE, Andrew. A History of the British Labour Party, s. 201.

²⁰ WILLIAMS, Shirley. Climbing the Bookshelves, s. 248.

²¹ CLARKE, Kenneth O. Michael Foot: A Life, s. 362.

²² WILLIAMS, Shirley. Climbing the Bookshelves, s. 248.

²³ http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/december/14/newsid_2559000/2559489.stm

V roce 1974 se k ní přihlásilo celkem 80 poslanců.²⁴

V návaznosti na dění okolo Fordu se objevily i další požadavky. Řidiči nákladních aut chtěli zvýšení o 30% a odboráři z Národní unie zaměstnanců veřejné správy (*National Union of Public Employees – NUPE*) požadovali zvýšení dokonce o 40%.²⁵ Roztočila se spirála stávek, kdy se ke stvákujícím řidičům nákladních aut přidali i řidiči tankerů, pracovníci ve zdravotnictví, popeláři, silničáři a i dokonce hrobníci.²⁶

Kvůli velmi vážné situaci způsobené stávkami kabinet 15. ledna 1979 rozhodoval o vyhlášení stavu nouze a o nasazení armády, která měla zajistit zásobování.²⁷ To ale bylo zamítnuto a postupovalo se cestou vyjednávání s odbory. Výsledkem bylo 14. února uzavření takzvaného Valentýnského konkordátu s odborovými vůdci, který zajistil zklidnění situace.²⁸ Callaghanova vláda tak nakonec stav nouze nemusela vyhlásit, ač například za konzervativní Heathovy vlády byl stav nouze vyhlášen celkem pětkrát.

Labouristé opět museli řešit otázku parlamentní většiny, poněvadž liberálové na konci května 1978 s nimi dohodu o toleranci vlády vypověděli. Důvodem je jejich nesouhlas vůči malému snížení daně z příjmu. Výpadek navíc chtěli nahradit v posílení nepřímého zdanění, a tak nakonec hlasovali s konzervativci proti předloženému rozpočtu.²⁹ I přes ukončení Lib-Lab paktu měli labouristé v průzkumech vyrovnanou pozici s konzervativci, což dávalo indicie na pravděpodobné vypsání nových voleb. Velké překvapení nicméně přišlo v ten moment, když premiér oznámil, že se volby ještě neuskuteční. Callaghan doufal v daleko příznivější ekonomickou situaci a v následné lepší volební preference, dokázal totiž obrátit situaci, kdy v květnu 1977 konzervativci vedli o celých 20%.³⁰ Navíc pro britskou veřejnost byl v pozici premiéra daleko více přijatelnější než Margaret Thatcherová.³¹ Labouristé ale byli tak do té doby byli v podstatě vydáni na milost skotských a waleských nacionalistů a poslanců ze Severního Irska.

Jedním z nejviditelnějších témat se proto následně stala devoluce, tedy přenesení některých legislativních pravomocí směrem k nově vzniklým voleným shromážděním pro Skotsko a Wales. Již v roce 1967 kvůli počínajícím volebním úspěchům nacionalistů premiér Harold Wilson vytvořil komisi pro zkoumání tohoto záměru. Kilbrandonova komise potom v roce 1973 devoluci doporučila a ta se tak objevila ve volebním programu labouristů do

²⁴ HANNAH, Simon. A Party with Socialists in it. A History of the Labour Left, s. 155.

²⁵ THORPE, Andrew. A History of the British Labour Party, s. 205.

²⁶ ROVNÁ, Lenka. Premiérka Jejího Veličenstva, s. 66.

²⁷ MORGAN O. Kenneth, Michael Foot: A Life, s. 364.

²⁸ MORGAN O. Kenneth, Michael Foot: A Life, s. 363.

²⁹ HEALEY, Denis. The Time of My Life, s. 403.

³⁰ KING, Anthony (ed.) a WYBROW, Robert J. British Political Opinion 1937-2000: The Gallup Polls, s. 12.

³¹ KING, Anthony (ed.) a WYBROW, Robert J. British Political Opinion 1937-2000: The Gallup Polls, s. 198.

voleb v říjnu 1974.³² Ta byla potom v parlamentu skutečně projednávána od vstupu labouristů do vlády. Devoluce měla být schválena v referendech, nicméně díky snaze labouristického poslance George Cunninghama nakonec schválení návrhu mělo projít jen tehdy, pokud se pro něj vysloví nejméně 40% všech občanů s hlasovacím právem. Datum hlasování bylo stanoveno na 1. březen 1979.³³ Labouristé tak projednáváním devoluce během takřka celého volebního období získali od nacionalistů cenný čas. Tímto manévrováním si také zajistili jejich částečnou přízeň, protože takový přístup by od konzervativců v žádném případě nešel očekávat.

Ve Skotsku a ani ve Walesu návrh přes požadovanou podmínku neprošel a skotští a waleští nacionalisté byly z výsledků silně rozladěni, čehož využila hlavní opoziční strana a na 28. března konzervativci naplánovali hlasování o vyslovení nedůvěry vládě. Nacionalisté z Plaid Cymru nakonec ale labouristy podpořili, poněvadž v žádném případě nechtěli vládu konzervativců. Skotská národní strana ale zůstávala na svém negativním stanovisku a nelibost vůči labouristům projevovali i liberálové. V zákulisí se nicméně snažil vyjednávat labouristický vládní činitel Roy Hattersley a získal dva ulsterské unionisty.³⁴ Strana jako taková ale ve většině hlasovala proti vládě.³⁵ Labouristům ovšem na hlasování chyběl poslanec Alfred Broughton, který se kvůli vážným zdravotním problémům nebyl schopen osobně dostavit. Vládu nepodpořil i poslanec z irské katolické Sociálně demokratické a dělnické strany (*Social Democratic Labour Party – SDLP*) Gerry Fitt, který labouristům zazlíval, že zvýšili počet volebních obvodů v severním Irsku, což do dalších voleb znamenalo zvýšení vlivu ulsterských unionistů.³⁶ Zvýšení bylo motivováno snížením počtu voličů na jeden obvod a zároveň také bylo myšleno jako jakási náhrada za severoirský parlament, rozpuštěný v roce 1972. V okamžiku hlasování bylo jasno, Callaghanově vládě byla v poměru 311:310 vyslovena nedůvěra a premiér měl tak za povinnost vypsát volby, jejichž datum určil na 3. květen. Symbolicky den po této prohře labouristé v doplňovacích volbách ztratili obvod Liverpool ve prospěch liberálů. Ovšem kvůli vyslovení nedůvěry a následným novým všeobecným volbám museli zdejší voliči k volebním urnám ještě jednou, nicméně obvod i nadále měl poslance za liberály.

³² WESTLAKE, Martin. Kinnock: The Biography, s. 121 – 122.

³³ MORGAN, Kenneth O. Michael Foot. A Life, s. 357 – 358.

³⁴ MORGAN, Kenneth O. Michael Foot: A Life, s. 367.

³⁵ ROVNÁ, Lenka. Premiérka Jejicho Veličenstva, s. 68.

³⁶ CHILDS, David. Britain since 1945. A Political History, s. 208.

2.3. Volby 1979

Labouristé měli do voleb tu výhodu, že konzervativci v těchto volbách potřebovali velmi výrazné posílení. V případě jejich nevýrazného vítězství by zde totiž byla velmi silná varianta opakování Lib-Lab paktu z roku 1977. Draft labouristického volebního programu napsal sám James Callaghan. V očekávání toho, že se konzervativci zaměří na snižování daní, zmenšení vlivu odborů navrhoval jako protiváhu zaměřit se na boj s nezaměstnaností, boj s inflací a snahu zabraňovat stávkám odborů vyjednáváním s nimi. Program dostal potom konkrétnější podobu 2. dubna na zasedání členů stranického Národního výkonného výboru (*National Executive Committee – NEC*). Levicoví členové se kupříkladu do volebního programu snažili protlačit i zrušení Sněmovny lordů. Callaghan ale velmi výrazně protestoval a tento bod se v programu nakonec neobjevil.³⁷ Toto rozhodnutí se může zdát jako jakési veto stranického lídra, poněvadž zrušení horní komory britského parlamentu bylo odsouhlaseno v roce 1977 výroční konferencí, vrcholným orgánem labouristické strany.³⁸ Callaghan se také snažil zúročit i přes proběhlou sérii odborářských stávek svoji stále existující popularitu mezi voliči, kteří ho považovali za daleko vhodnější osobu pro úřad britského ministerského předsedy než Margaret Thatcherovou.³⁹ Během volební kampaně tak uspořádal 20 velkých projevů.⁴⁰ Konzervativci si už v roce 1978 najali marketingovou agenturu Saatchi a Saatchi, kdežto labouristé nic takového v této oblasti neudělali. Svoji pozornost zaměřili takřka výhradně na volební program konzervativců a na jeho kritiku.⁴¹ Pro labouristy vskutku nebylo ještě nic ztraceno. Poslední předvolební výzkum Gallupova ústavu z 30. dubna – 1. května navíc ukazoval jen 2% ztrátu na vedoucí konzervativce.⁴²

Labouristé ale nakonec volby prohrávají, přičemž jejich porážka byla více než znatelná. Do zelených lavic Dolní sněmovny nyní smělo zasednout jen 269 labouristů (o 50 méně oproti volbám v říjnu 1974) a strana obdržela celkově 11 532 218 hlasů. Stranu podpořilo celkově 37% všech voličů, což bylo ovšem ale nejméně od roku 1931. Vítězní konzervativci pod vedením Margaret Thatcherové získali 43,9%, tedy 13 697 923 hlasů a 339 mandátů (+62). Liberálové zvítězili v 11 volebních obvodech (-2), zatímco Skotská národní strana (*Scottish National Party – SNP*) jen ve dvou (-9) a walesští nacionalisté z Plaid Cymru jen v jednom (-2). Rekordní počet kandidátů, vůbec nejvíce ve své historii, nasadila krajně

³⁷ BENN, Anthony, WINSTONE, Ruth (ed.). *The Benn Diaries*, s. 469.

³⁸ HARRIS, Martin. *Kinnock: The Biography*, s. 129 – 130.

³⁹ KING, Anthony (ed.) a WYBROW, Robert J. *British Political Opinion 1937-2000: The Gallup Polls*, s. 199.

⁴⁰ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*, s. 95.

⁴¹ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*, s. 96.

⁴² KING, Anthony (ed.) a WYBROW, Robert J. *British Political Opinion 1937-2000: The Gallup Polls*, s. 13.

pravice Národní fronta (*National Front – NF*). Z jejich 303 uchazečů o poslanecký mandát ale skoro většina dosáhla na procentuální výsledek jen okolo jednoho procenta.

Labouristé celé volební období museli obratně manévrovat. Jak co se týče své ekonomické politiky, tak i vzhledem ke své stále se tenčící většině v Dolní sněmovně britského parlamentu. V žádném případě ale jejich volební porážka nebyla neodvratná. Série odborářských stávek zvaná Zima nespokojenosti (*Winter of Discontent*) byla projevem nespokojenosti státních zaměstnanců s disproporcí mezi veřejným a soukromým sektorem, což se labouristé snažili řešit novými zákonnými restrikcemi, na které ale neměli v parlamentu sílu. Ona tzv. Zima nespokojenosti se tudíž nemůže brát jen jako závěrečné vyústění labouristického vládnutí či případně jejich neschopnosti. Labouristé totiž z velmi nepříznivých volebních průzkumů dokázali dlouhou dobu držet krok s konzervativci. Největší Callaghanovou chybou ale byla silně restriktivní příjmová politika, kterou chtěl vztáhnout i na soukromý sektor. Hlavní premiérovou motivací byla touha zajistit si v dalších volbách pohodlnou parlamentní většinu, aby pokud možno mohl zcela opustit politiku kompromisů jak vzhledem k minoritním politickým stranám tak i směrem k případným odpůrcům uvnitř jeho vlastní strany.

3. První roky labouristické opozice (1979 – 1983)

3.1. Callaghanova opožděná rezignace

Atmosféra v Labour Party byla po volební porážce velmi napjatá. Členové se navzájem obviňovali z neúspěchu a naplno vyplulo na povrch značné ideové rozdělení a to zejména mezi parlamentní a mimoparlamentní částí labouristické strany. Callaghan promarnil šanci na stabilizaci poměrů a to skrz svoji rezignaci. Jeho vláda sice nebyla až zas tak neúspěšná a tak mohl doufat, že příští volby bude moci vyhrát. Ke složení funkce na první pohled opravdu nebyl důvod. Prohrané parlamentní volby v té době ještě nebyly bezprostředním důvodem k rezignaci z pozice lídrů stran a neučinil tak ani Callaghan, ostatně lídrem byl jen tři roky. V historii nerezignoval kupříkladu ani Clement Attlee, když v roce 1951 volby prohrál a navíc se potýkal se značně limitujícími zdravotními problémy. Přesto lídrem zůstal až do roku 1955.

Labour Party musela nyní nést následky zanedbávání znatelného nárůstu své radikálnější levice v 70. letech. Pravicová parlamentní Labour Party se stále více ocitla v obležení aktivistické levice zejména v odborech, obvodních organizacích a i na stranické výroční konferenci. Náznakem takového směřování bylo kupříkladu to, že v Národním výkonném výboru v roce 1973 byli za revizionistickou pravici jen Shirley Williamsová a Denis Healey, který ale ztrácí křeslo o tři roky později. Příznačná byla také vůbec celkově velmi výrazná slabost pravicových názorových stranických platform, jejichž největší chybou bylo zejména to, že nedokázali ve větší míře zaujmout řadové členy.

Na schůzi Národního výkonného výboru v květnu 1973, který měl stanovit priority pro volební program do dalších voleb, těsně zvítězil návrh levice na další znárodnování. Wilson se tehdy hlasování takticky zdržel, přičemž výsledek hlasování do programu nechtěl promítnout.⁴³ Levicově intervencionistická ekonomická politika v podobě Labouristického programu 1973 (*Labour's Programme 1973*) byla ale i přesto schválena podzimní výroční konferencí v roce 1973. Svého vlivu se levice také pokoušela využít o ukončení nezávislosti labouristických poslanců a dostat je pod daleko větší kontrolu Národního výkonného výboru a obvodních organizací.

Předsedou vlivného výboru *Home Policy Committee*, který velmi výrazně určoval směřování labouristické politiky a programových východisek, se stal levicový poslanec Tony

⁴³ HARRIS, Robert. *The Making of Neil Kinnock*, s. 78 – 79.

Benn. Ten se netajil tím, že kapitalismus musí být nahrazen plně státním vlastnictvím.⁴⁴ V návaznosti na toto dosavadní dění byl na výroční konferenci přijat další programový dokument s názvem Labouristický program 1976 (*Labour's Programme 1976*). V něm se počítá se znárodněním bank a dalších klíčových sektorů hospodářství.⁴⁵ Mimoparlamentní část Labour Party ale neměla na své poslance reálný vliv. Zcela jiný tudíž byl vývoj ve vládní politice, kdy labouristé jako vládní strana požádali o půjčku Mezinárodní měnový fond, provedli rozpočtové škrty a prodali část státního podílu British Petroleum a celkově se tak od keynesiánství odklonili.

Nejdůležitějším momentem pro nárůst vlivu radikálněji zaměřené levice bylo jejich prosazení se v obvodních organizacích. To bylo značně ulehčeno v tom, že členové strany byli vzhledem k malé míře spoluúčasti, která jim byla dána, značně apatičtí. Labouristé sice tehdy měli 250 000 členů, nicméně jen desetina z nich se pravidelně zúčastňovala schůzí.⁴⁶ A tak například v obvodu poslance Rega Prentice získali ve sporu s ním návrh aktivizování řadových členové, kvůli kterým následně přestoupil ke konzervativcům. Nepomohlo ani to, že se na jeho stranu postavilo 179 labouristických poslanců.⁴⁷

O celkovou proměnu strany se snažila Kampaň za labouristickou demokracii (*Campaign for Labour Party Democracy – CLPD*). Tu založil v roce 1973 spolu s několika aktivisty v jedné z místností Dolní sněmovny slovenský emigrant Vladimír Dérer, syn československého sociálně demokratického ministra. Dérer byl velmi nespokojený s tím, jak právě ono malou formu spolurozhodování dostávají řadoví členové. Dosavadní poslanci byli totiž takřka v případě svých neustálých volebních vítězství takřka neodvolatelní a tak jim na vývoji obvodní stranické organizace nemuselo vůbec záležet. Sídlem této iniciativy se Dérerův londýnský dům, odkud z obývacího pokoje byly odesílány místním organizacím výtisky Newsletteru. Stranické buňky byly také motivovány, aby na výroční konferenci posílali alespoň jednu rezoluci. Pokud se podobných rezolucí sešlo více, byla zde velká šance na debatu přímo na konferenci.⁴⁸ Dalším cílem bylo zavedení pozitivní diskriminace neboli kvot pro ženy pro vnitrostranické volby a výběry.⁴⁹

O tom, zda členům dát více moci na podílení se na chodu strany, panovaly dva názory. Jeden říkal, že labouristická politika je záležitostí pouze těch, kteří ji mají na plný úvazek a že řadoví členové nemohou vše sledovat kvůli svým zaměstnáním. Naproti tomu zastánci tvrdili,

⁴⁴ JONES, Tudor. *Remaking the Labour Party: From Gaitskell to Blair*, s. 90.

⁴⁵ JONES, Tudor. *Remaking the Labour Party: From Gaitskell to Blair*, s. 102.

⁴⁶ CREWE, Iwor, KING, Anthony. *SDP: The Birth, Life and Death of the Social Democratic Party*, s. 33.

⁴⁷ HANNAH, Simon. *A Party with Socialists in it. A History of the Labour Left*, s. 165.

⁴⁸ HARRIS, Robert. *The Making of Neil Kinnock*, s. 81.

⁴⁹ <https://www.theguardian.com/politics/2014/jun/12/vladimir-derer>, dostupné ke dni 16.12.2018.

že členové s zaslouží být něčím více než jen plátcí členských příspěvků a dobrovolníky na volební kampani. CLPD mělo ale v programu více než jen rozšířit práva členů ve straně. Prosazovalo též jednostranné jaderné odzbrojení, opuštění NATO a EHS, posílení odborů a hájení práv národnostních menšin.⁵⁰ Skupina také velmi důkladně a pečlivě studovala stanovy a další vnitrostranické dokumenty pro účely prosazení této vlastní politické agendy. Ač CLPD mělo velmi skromné finanční prostředky, dosah byl díky aktivistům vsutku značný.

Callaghan ale prozatím nerezignoval a vnitřní tlaky na něj, jakožto vůdce strany se jen a jen zesilovaly. Iniciativy se totiž dokázala chopit právě stranická levice, která se vyhradila proti nyní již bývalým ministrům a i vůči poslancům.

Na podzimní povolební výroční konferenci 1979 v Brightonu se objevily návrhy, které měly labouristickou stranu zásadně změnit. Konferenci navíc předsedal bývalý člen komunistické strany a Callaghanův stranický oponent Frank Allaun.⁵¹ Už jen to byl náznak toho, jakým směrem se toto zasedání bude ubírat a že konference bude plná vyhrazení se vůči členům poslední labouristické vlády a jimi prosazované politice. Opět se zde objevila záležitost ohledně znovuvýběru kandidátů do Dolní sněmovny. Tento návrh posvětil Národní výkonný výbor již v roce 1978, kdy vytvořil pracovní komisi k této problematice.⁵² Výroční konference v roce 1978 toto nicméně prozatím odmítla.⁵³ Od roku 1950 do roku 1979 jen 16 labouristických poslanců z různých důvodů nedostalo šanci obhajovat svůj mandát.⁵⁴ Na konferenci v roce 1979 v Brightonu totu usnesení ale už prošlo. Znamenalo to, že všechny parlamentní kandidáty vyberou výkonné výbory obvodních organizací.⁵⁵ Nezáleželo tudíž na tom, zda obvod už svého labouristického poslance má. Odsouhlaseno bylo také to, že volební program bude schvalovat pouze Národní výkonný výbor jakožto nejvyšší orgán strany mezi výročními konferencemi.

Z Národního výkonného výboru další rok poté vzešel programový dokument *Mír, práce a svoboda (Peace, Jobs and Freedom)*, který byl schválen zvláštní programovou konferencí v květnu 1980 ve Wembley. V červnu 1980 byla potom utvořena dohoda mezi Jamesem Callaghanem a odbory o návrhu podoby volebního kolegia, které mělo volit příštího lídra strany. Setkání se uskutečnilo v domě odborářského vůdce Cliva Jenkinse poblíž Bishop's Stortford. Callaghan s volebním kolegiem nesouhlasí, nicméně rezignovaně dává

⁵⁰ HOSKEN, Andrew. Ken: The Ups and Downs of Ken Livingstone, s. 54.

⁵¹ MORGAN, Kenneth. Michael Foot: A Life, s. 373.

⁵² HEALEY, Denis. The Time of My Life, s. 473.

⁵³ BUTLER, David – KAVANAGH, Dennis. The British General Elections 1983, s. 48.

⁵⁴ BUTLER, David. British General Elections since 1945, s. 38.

⁵⁵ Benn, Anthony - WINSTONE, Ruth (ed.). The Benn Diaries, s. 482.

věcem volný průběh.⁵⁶

Výroční konference konaná na podzim v Brightonu rozhodla o jednostranném jaderném odzbrojení, bezpodmínečném vystoupením z Evropského hospodářského společenství a přijala Alternativní ekonomickou strategii, jejímž cílem bylo rozšíření veřejného vlastnictví a jeho kontroly.⁵⁷ Tato konference ukázala několik viditelných vítězství labouristické levice. Bylo také odsouhlaseno rozšíření volebního kolegia, které mohlo volit hlavního představitele strany, byť velmi těsným rozdílem. Jakou formu bude mít volební kolegium, mělo být ale specifikováno později.⁵⁸ Levice získala velmi výrazné zastoupení jak v Národním výkonném výboru a stejně tak i v jeho komisích. Začalo se navíc spekulovat o Callaghanově rezignaci. Ani ne dva týdny po konferenci Callaghan svoji rezignaci skutečně oznamuje, aby další lídr mohl být ještě vybrán dle starých, nicméně stále platných volebních pravidel, kdy vůdce labouristů volili jen ti, kteří disponovali poslaneckým mandátem.

Toto rozhodnutí bylo považováno spíše za taktický tah, jak do funkce lídra prosadit jeho favorita Denise Healeyho. Tony Benn se do tohoto boje nakonec nezapojil, poněvadž neměl dobré vyhlídky na dostatečný počet hlasů od labouristických poslanců. Navíc Benn a jeho příznivci spíše vyčkávají, poněvadž chtějí sami sebe otestovat až volbami od nově určeného volebního kolegia.⁵⁹ I když tak nového stranického lídra měli vybrat labourističtí poslanci, přesto k nim dorazila žádost o odložení volby. Ta ale byla zamítnuta.⁶⁰

3.2. Katastrofa nebo záchrana? Michael Foot v čele Labour Party

O post lídra se ucházeli celkem čtyři uchazeči a to favorité Michael Foot a Denis Healey a poté outsideři s velmi malými šancemi na úspěch John Silkin a Peter Shore. Footovy kampaně se ujal mladý waleský poslanec Neil Kinnock tak jako o čtyři roky dříve. V prvním kole 4. listopadu vyhrál Denis Healey s 112 hlasy, druhý skončil Michael Foot s 83 hlasy, třetí John Silkin s 38 hlasy a následně Peter Shore s 32 hlasy.⁶¹ Oba outsideři do dalšího kola už nejdou, přičemž oba dva podpořili Michaela Foota.⁶² Zvolení Denise Healeyho by způsobilo velmi vážné tenze. Ne ani tak snad u voličů, ale zejména u krajní, ale i u tzv. „měkké“ levice. Ta mu nemohla zapomenout jeho působení na postu ministra financí, ale také na postu

⁵⁶ MORGAN, Kenneth. Michael Foot: A Life, s. 375.

⁵⁷ JONES, Tudor. Remaking the Labour Party: From Gaitskell to Blair, s. 110.

⁵⁸ HEPPELL, Timothy. Choosing the Labour Leader, s. 70.

⁵⁹ MORGAN, Kenneth. Michael Foot: A Life, s. 377.

⁶⁰ HEPPELL, Timothy. Choosing the Labour Leader, s. 213.

⁶¹ HEPPELL, Timothy. Choosing the Labour Leader, s. 75.

⁶² HEPPELL, Timothy. Choosing the Labour Leader, s. 76.

ministra obrany, resortu, který labouristická levice už jen z principu neměla v oblibě. Jejich nevole by se mohla projevit ve snaze o vyvolání nových voleb vůdce strany a to hned po odsouhlasení nových pravidel. Strana by se tak několik měsíců potácela ve velkých vnitřních rozepřích a navíc sesazení lídra by před britskou veřejností nepůsobilo zrovna tím nejlepším dojmem. To si možná uvědomovali i sami poslanci. Ještě před sečtením se ale vzhledem k vyjádřeným podporám očekávalo vítězství Michaela Foota. To se doopravdy přesně týden po 1. kole potvrdilo, když se Foot stal lídrem Labour Party, obdržel 139 hlasů oproti Healyho 129 hlasům. Pro Foota dokonce hlasovali i stoupenci pravice. Učinilo tak například pět poslanců, kteří se následně přidali k Sociálně demokratické straně.⁶³ Denis Healey byl následně zvolen zástupcem lídra strany, aby byly stranické názorové proudy mezi sebou vyvážené.

Zvláštní konference ke schválení konečné podoby volebního kolegia se sešla 24. ledna 1981 ve Wembley. Odboráři se pokusili o návrh, díky kterému by měly zcela jasnou dominanci ve straně. Původní návrh z Bishop's Stortford byl v poměru 50-25-25 pro poslance-odborníky-obvodní organizace. Levice ovšem přichází s protinávřem, který odborníky paradoxně posiluje na 40% a poslancům dává 30% a stranickým organizacím též 30%.⁶⁴ Její návrh nakonec dostává podporu.

V průzkumu Gallupova ústavu, který se uskutečnil pár dní po skončení konference, se ukázal obrovský propad labouristických volebních preferencí a to dokonce o 11%, přičemž konzervativci o půl procenta již vedli.⁶⁵

3.3. Bennova „zbytečná“ kandidatura

Otázka labouristických personálií ale v žádném případě nebyla ukončena. Tony Benn ohlásil svoji kandidaturu na post zástupce lídra v dubnu 1981. U labouristů na rozdíl od konzervativců zástupce lídra byl volen a nikoliv jmenován. Funkce zástupce lídra v labouristické straně nemá reálný vliv, je vskutku pouhým titulem, formální pozicí, která jen opravňuje k řízení stranických věcí, pokud by lídr strany zemřel, přičemž se v co nejkratší době musí vybrat nástupce. Nelze také tuto funkci brát jako nějaký skoro automatický předstupeň k hlavní stranické pozici, poněvadž z této pozice vůdcovství dosáhl jen Clement Attlee v roce 1932 a Michael Foot v roce 1980. Tony Benn se už po prohraných sněmovních

⁶³ CREWE, Iwor – KING, Anthony. *The Life and Birth of the Social Democratic Party*, s. 75.

⁶⁴ THORPE, Andrew. *A History of the British Labour Party*, s. 213.

⁶⁵ KING, Anthony (ed.) - WYBROW, Robert J. *British Political Opinion 1937-2000: The Gallup Polls*, s. 14.

volbách rozhodl nekandidovat do stínového kabinetu a to i přesto, že tyto volby byly brány jako měřítko popularity jednotlivých stranických osobností. Důvodem jeho neúčasti mohlo být jeho záměrné uvolnění se z nutnosti dodržovat jakousi názorovou jednotu a dovolit si formovat vlastní alternativy. Dalším motivem mohlo být také získání času, který se rozhodl využít pro propagaci svých myšlenek a názorů u členů a sympatizantů Labour Party. Ostatně byl velmi obratným řečníkem. Už tehdy tak bylo jasné, že jeho ambice ve stranické hierarchii míří nepochybně výše. I když tato funkce je marginální a takřka zcela bez viditelného a reálného vlivu, nelze přesto zapomínat na to, že právě Michael Foot právě z této funkce byl zvolen samotným vůdcem strany, přičemž Benn s tímto do budoucna mohl kalkulovat. Dalším důvodem mohlo být očekávání posílení vlivu svých přívrženců v Národním výkonném výboru spojené s tendencí zvýšit zde svoji většinu. Lze také uvažovat o přání výrazně zaktivizovat jeho příznivce. Na tomto základě se mohlo pokračovat pro další mobilizační kampaň, a to třeba rovnou na příštího vůdce strany po případných dalších prohraných sněmovních volbách.

Michael Foot byl ale z Bennovy kandidatury velmi silně rozladěn a přes média vzkazoval Bennovi, že by měl vyzvat nikoli Healeyho, ale rovnou jeho jakožto hlavního stranického představitele. Benn ale toto odmítal, poněvadž dle jeho názoru nebyl důvod měnit lídra strany, když má jeho plnou podporu. O volbě měla rozhodnout výroční konference strany v září. Znamenalo to tudíž jediné. Skoro půl roku vnitrostranické kampaně spojené s mediální pozorností. Ač vláda Margaret Thatcherové se musela potýkat hned s několika problémy, kdy nezaměstnanost atakovala hrozivého čísla 2,5 milionu osob a vypukly i sociální nepokoje a kdy se čekalo, že labouristé nabídnou alternativy, Britům se naskytl obraz labouristické strany, kde probíhal vnitrostranický souboj o takřka druhořadou funkci. Tato skutečnost byla také právě hojně reflektována médii.

Na výroční konferenci v roce 1981 v Brightonu tak proběhla samotná volba. Ještě ale předtím přišlo od levicového poslance Neila Kinnocka ze skupiny Tribuna důležité oznámení, které mělo následující volbu velmi významně ovlivnit. Ten totiž dal na vědomí, že Tonyho Benna nepodpoří. Nejpravděpodobnějším důvodem tohoto kroku byla Kinnockova podpora Footovu vedení. Bennovu kandidaturu tak mohl bral jako útok, ostatně už se samotným oznámením záměru nesouhlasil. Do volby se také zapojil další zástupce levice a to John Silkin a to i přes malé šance na úspěch.

V prvním kole si Denis Healey zajistil podporu celkem 45,4 % hlasů volebního kolegia. Podpořila ho mírně nadpoloviční většina poslanců (51%) a většina odborářských hlasů šla také k němu (61%), nicméně nejmenší podporu měl v obvodních organizacích (17,9%). Zde měl daleko větší podporu Tony Benn (78,3%), který ale ztrácel u poslanců

(22,4%) a u odborů (16%). Dohromady získal 36,6% v prvním kole. Další kandidát John Silkin v 1. kole vypadl, poněvadž získal jen 18% celkové podpory (26,5% poslanci, 3,8% obvodní organizace, 22,2% odbory). Další kolo bylo napínavé, poněvadž bylo otázkou, jak se rozdělí Silkinovy hlasy. Ty, které dostal za odbory a za obvodní organizace se takřka všechny přičetly k Bennovi, kdežto poslanci se rozdělili takřka rovnoměrně. Celkový výsledek byl tedy velmi těsný. Healey obhájil funkci zástupce lídra strany v poměru 50,4% proti 49,6% hlasům pro Benna.⁶⁶ Pro Bennovo případné vítězství skutečně stačilo, aby získal na svoji stranu jen o několik poslanců více, právě třeba těch několik ze skupiny Tribuna, které ovlivnilo Kinnockovo rozhodnutí. S jejich přízní by Benn bez problémů vyhrál. Velmi klíčové také pro Healeyho bylo to, že se ho Národní unie zaměstnanců veřejné správy (*National Union of Public Employees - NUPE*) na poslední chvíli rozhodla podpořit. Benn byl po své porážce zdrcen.⁶⁷

Druhý den byl Kinnock pozván do televizního pořadu *Panorama* od BBC, kde musel odrážet výtky odborového vůdce Arthura Scargilla na to, že pomohl vítězství člověku, který podporuje EHS a jaderné zbraně. Následující den se volilo do Národního výkonného výboru a Kinnock tak měl šanci vidět rozladění, které vyvolal. Benn získal 530 000 hlasů, zatímco Kinnock jen 371 000 hlasů, což bylo o 61 000 hlasů méně než v minulém roce. Z hlediska umístění skončil až na pátém místě.⁶⁸ Od této doby počíná Kinnockův rozchod s radikálnější levicí. Byl například i členem CLPD. Tam ale zůstává členem CLPD jen do června 1982, kdy ukončuje své členství a též také jeho volební obvod Bedwellty.⁶⁹ Benn po této volbě v prosinci 1982 zakládá *Campaign Group*, která už byla fixována přímo na jeho osobu.⁷⁰

Strana ale také musela řešit krajní levicí přímo v místních strukturách. Do strany chtěl například vstoupit významný krajně levicový aktivista Tariq Ali, kterému vstup nebyl Národním výkonným výborem dovolen z důvodu jeho členství v Mezinárodní marxistické skupině (*International Marxist Group*). To odstartovalo spor labouristického vedení a obvodní organizací v Hornsey a to až do té doby, než se Ali rozhodl svého snažení stát se členem, vzdát.⁷¹

Radikální levice o sobě dávala také vědět ve snaze nominovat své kandidáty do doplňovacích voleb. Velké diskuse se objevily ohledně Petera Thatchella v labouristickém „bezpečném“ obvodě Bermondsey v roce 1982. Thatchell byl vybrán obvodním výkonným

⁶⁶ HEPPELL, Timothy. *Choosing the Labour Leader*, s. 97.

⁶⁷ PRINCE, Rosa. *Comrade Corbyn*, s. 66.

⁶⁸ HARRIS, Robert. *The Making of Neil Kinnock*, s. 164.

⁶⁹ WESTLAKE, Martin. *Kinnock. Biography*, s. 117.

⁷⁰ SHAW, Eric. *Labour Party since 1979*, s. 38.

⁷¹ PRINCE, Rosa. *Comrade Corbyn*, s. 65 – 66.

výborem již 8. listopadu předešlého roku a to ze 6 kandidátů. Jeho programem byla minimální mzda ve výši 80 liber, 35-ti hodinový pracovní týden, opuštění EHS a NATO, stažení vojsk ze severního Irsku, zrušení Sněmovny lordů, zrušení soukromých lékařských praxí, jednostranné jaderné odzbrojení, zrušení „rasistických“ imigračních zákonů a pozitivní diskriminaci pro ženy a národnostní menšiny.⁷² Takový volební program byl nejen krajně levicový, ale pro tento volební obvod také zcela a naprosto nevhodný. I když Bermondsey bylo bezpečným labouristickým obvodem, sestávalo z převahy irských katolíků a Thatchell navíc pocházel z Austrálie a byl homosexuálem, navíc rezidentem byl poměrně krátkou dobu. Michael Foot si navíc svoji pozici jako lídra strany zkomplikoval přímo během jednání Dolní sněmovny 3. prosince 1981, že Peter Thatchell nebude za labouristy navržen.⁷³ Byť Footovo stanovisko podpořil rozdílem jednoho hlasu Národní výkonný výbor, přesto musel Foot nátlaku místních labouristů, kteří na Thatchellovi zásadně trvali, ustoupit.⁷⁴ Labouristické ústředí nicméně trvalo na skartaci 25 000 letáků vydaných firmou *Cambridge Heath Press* založenou trockistickými militanty.⁷⁵ Výběr stranického kandidáta snad ani nemohl dopadnout hůře. Labouristé tak tento obvod ztratili ve prospěch liberálů.

Krajní levice ale paradoxně právě v tuto dobu ztrácí svůj největší vliv a postupně a pomalu začíná rok od roku čím dál tím více slábnout. Na výroční konferenci v roce 1982 levice tak ztrácí většinu v Národním výkonném výboru. Výbor pro domácí politiku ztrácí Tony Benn ve prospěch pravicového odboráře Johna Goldinga, který se sám stylizoval do role „kladiva na levici“.

Výroční konference v letech 1979 – 1982 byly charakteristické svým přijímáním velmi radikálních usnesení. Opakovaně byla odmítána přítomnost raket typu Cruise, Trident a Polaris na území Velké Británie, v letech 1980 a 1982 byly odmítány též i americké vojenské základny, přičemž usnesení v roce 1982 prošlo dokonce s 2/3 většinou.⁷⁶ V Brightonu v roce 1981 jinak delegáti také odsouhlasili vystoupení z EHS a to bez pořádání referenda.⁷⁷ Toto usnesení bylo tak stvrzením jasné labouristické protievropské orientace.

Vůdcovství Michaela Foota bylo velmi problematické. Byl dobrým řečníkem, nicméně jeho obrovskou nevýhodou byla jistá akademičnost a spontánní vystupování spojené ovšem s velkou dávkou rozržitosti. Komicky také působilo to, když byl neustále viděn ve

⁷² TATCHELL, Peter. *The Battle for Bermondsey*, s. 46.

⁷³ https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1981/dec/03/engagements-1#S6CV0014P0_19811203_HOC_138, dostupné ke dni 16.12.2018.

⁷⁴ BUTLER, David – KAVANAGH, Dennis. *The British General Elections of 1983*, s. 59.

⁷⁵ HARRIS, Robert. *The Making of Neil Kinnock*, s. 196.

⁷⁶ MITCHELL, Austin. *Four Years in the Death of the Labour Party*, s. 59.

⁷⁷ BUTLER, David – KAVANAGH, Dennis. *The British General Elections 1983*, s. 47.

společnosti svého psa Disraeliho, zkráceně nazývaného Dizzy, který dostal jméno po konzervativním ministerském předsedovi z druhé poloviny 19. století, což také neuniklo pozornosti mnohých karikaturistů. Dobrému mediálnímu obrazu nepřispívalo ani Footovo nevhodné chování. V listopadu 1981 si tak ke státní slavnosti ke Dni veteránů k válečnému památníku na sebe vzal zcela nevhodné oblečení. Navíc nebyl schopen pochopit ironickou poznámku Královny matky k této události a bral ji jako pochvalu. Lidé mu navíc po tomto výstupu začali posílat peníze a též i poukázky na nákup do oděvního řetězce Marks and Spencer.⁷⁸

3.4. Sociálně demokratická strana

3.4.1. Labouristé a EHS

Pro vznik Sociálně demokratické strany, která byla významnou a nebezpečnou konkurencí pro labouristy, je důležité nastínit celkovou dosavadní historii vztahu labouristů k Evropskému hospodářskému společenství, která byla velmi komplikovaná. Tato otázka přerostla v dlouhodobý vnitrostranický spor, který právě nejvíce zapříčil vznik proevropské Sociálně demokratické strany v březnu 1981. Tento spor též vykrystalizoval v podobě hádek pravice a levice, kdy stoupenci pravice proevropské směřování podporovali, zatímco stoupenci levice nikoliv. Pro mnohé labouristy stojící na levici bylo totiž EHS značně pravicovým a byrokratickým nástrojem, který by britský socialismus mohl v blízké době regulovat.

Labouristé v 60. letech za ministerského předsedy Harolda Wilsona byli pro vstup do Evropského hospodářského společenství, nicméně po příchodu do opozice po volbách v roce 1970 nebyli spokojeni s následně vyjednanými podmínkami konzervativním premiérem Edwardem Heathem. V době organizování hlasování o přistoupení Velké Británie do Evropského hospodářského společenství v roce 1971, byli tak tehdy už opoziční labouristé proti. Nicméně labouristickému poslanci Billu Rodgersovi se podařilo dát dohromady skupinu 69 poslanců, kteří vstup nakonec podpořili a i díky nim usnesení mohlo projít.⁷⁹ Labouristé byli ale i nadále v této věci značně rozdělení. To se týkalo i například nápadu na vypsání referenda, které Wilson na jaře 1972 podpořil. Vědom si této rozdělenosti, tuto otázku nijak ale více nejitřil, protože věděl o možném silném ložisku vnitřních sporů. Od svého stínového

⁷⁸ MORGAN O. Kenneth, Foot: A Life, s. 390 – 391.

⁷⁹ <https://www.nytimes.com/1971/10/29/archives/commons-votes-356-to-244-for-britains-membership-in-the-european.html>, dostupné ke dni 15. 12. 2018

kabinetu ale obdržel velmi malou většinou podporu k tomuto rozhodnutí. Důsledkem byly rezignace proevropských labouristů. Roy Jenkins rezignoval na pozici zástupce lídra strany a David Owen, Harold Lever a George Thomson z předních lavic Dolní sněmovny.⁸⁰ Velká Británie se nakonec stala součástí Evropského hospodářského společenství od 1. ledna 1973 za vlády konzervativce Edwarda Heatha, byť se referendum o vstupu nekonalo. Ve volebním programu do voleb v únoru 1974 labouristé ale slibovali obnovení rozhovorů a podmínek účasti v EHS a před dalšími volbami v říjnu 1974 slíbili i hlasování o setrvání v EHS. Návrh se skutečně potom po vítězství labouristů dostal do vládní agendy. Setrvání podporoval premiér Wilson a i další členové kabinetu a to konkrétně Denis Healey, James Callaghan a Roy Jenkins, proti byla zejména levicová část, například Tony Benn, Michael Foot a John Silkin.⁸¹ Referendum se uskutečnilo 5. června 1975 a mělo jasný výsledek. Celkem 17,3 milionu britských voličů bylo pro vstup, zatímco proti hlasovalo jen 8,4 milionu voličů. Pro se tak vyslovilo celých 43% oprávněných voličů.⁸²

Po Wilsonově rezignaci a po volbách nového vůdce labouristů, kterým se stal James Callaghan proběhly úvahy o dosazení nového ministra zahraničí. Stal se jím Tony Crosland, přičemž Roy Jenkins dostal nominaci na prezidenta Evropské komise, kterým se stává začátkem roku 1977. Crosland nicméně za pár měsíců umírá a novým ministrem zahraničí se stává proevropský David Owen. Nejdůležitějším bodem Jenkinsovy agendy se stává Evrovský směnný mechanismus, který byl předchůdcem pro společnou evropskou měnu. Callaghan s tímto návrhem nicméně nesouhlasí a v Dolní sněmovně tomuto nápadu oponuje.⁸³

3.4.2. Volby do Evropského parlamentu 1979

V rámci Jenkinsova funkčního období také proběhly vůbec první přímé volby do Evropského parlamentu. Volilo se na základě zákona European Assembly Elections Act z roku 1978⁸⁴, který stanovil počet volených europoslanců z jednotlivých oblastí a také způsob volby. Celkově mělo být 66 europoslanců z Anglie, 8 ze Skotska a 4 z Walesu voleno většinovým systémem, kdežto pro Severní Irsko byl vytvořen třimandátový volební obvod s poměrným zastoupením. I když se tyto volby jevily jako dobrá příležitost pro propagaci

⁸⁰ THORPE, Andrew. A History of the British Labour Party, s. 191.

⁸¹ CHILDS, David. Britain since 1945: A Political History, s. 190.

⁸² CHILDS, David. Britain since 1945: A Political History, s. 191.

⁸³ CALLAGHAN, James. Time and Chance, s. 493.

⁸⁴ znění zákona zde: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1978/10/contents>, dostupné ke dni 15.12.2018

labouristických idejí, přesto se vůbec o účasti strany rozhodlo až na poslední chvíli.⁸⁵ Ne zcela jasné vyhranění labouristů vůči Evropskému hospodářskému společenství dávalo tušit, že volby do Evropského parlamentu budou takřka sekundární záležitostí, které se nebude přikládat nikterak zvláštní význam. Dalším faktorem bylo také takřka překrytí se všeobecnými volbami, které byly plánovány sice původně na podzim 1978, nicméně proběhly až v květnu 1979. Právě kvůli odloženým všeobecným volbám se kandidáti museli rozhodnout, zda budou chtít kandidovat do Štrasburku nebo do Westminsteru. Tím tak zmizela možnost kandidovat v evropských volbách pro ty, kteří by nebyli zvoleni do Dolní sněmovny britského parlamentu. Účast ve volbách do Evropského parlamentu tak upřednostili nejvíce ti, kteří neměli šanci vyhrát v konzervativních „bezpečných“ obvodech.⁸⁶

I když tento druh voleb měl v kandidaturách zákonitě přilákat spíše příznivce Evropského hospodářského společenství, přesto se o místa ucházeli i jeho odpůrci. Ti nakonec mezi vybranými kandidáty převážili, když zvýšili svůj podíl z uchazečů 49,3% na 53,1%, zatímco zastánci sjednocené Evropy měli 41,2% zájemců a nakonec jen 26,6% z vybraných kandidátů, kteří se profilovali jasně proevropsky.⁸⁷

I zde nakonec ale přesvědčivě vyhráli konzervativci, když získali 60 křesel z celkových 87 a obdrželi 48,4% všech hlasů. Druzí labouristé měli jen 17 nově zvolených europoslanců, přičemž ostatní 4 mandáty si mezi sebou rozdělily vždy po jednom Skotská národní strana (*Scottish National Party – SNP*), Demokratická Unionistická strana (*Democratic Unionist Party – DUP*), Sociálně demokratická a labouristická strana (*Social Democratic and Labour Party – SDLP*) a Ulsterská Unionistická strana (*Ulster Unionist Party – UUP*). Je jinak velmi překvapivé, že se labouristé nepokusili ve volební kampani využít toho, že člen jejich strany je samotným prezidentem Evropské komise.

3.4.3. Vznik nové strany

Už v polovině Jenkinsova funkčního období na postu prezidenta Evropské mise se přemýšlelo o jeho dalším uplatnění. Objevily se spekulace o jeho jmenování na post guvernéra Hong Kongu. Od Callaghana dostal nabídku na jmenování do Sněmovny lordů.⁸⁸

⁸⁵ HOLLAND, Martin. British Political Recruitment: Labour in the Euro-Elections of 1979, in: British Journal of Political Sciences 17, s. 58.

⁸⁶ HOLLAND, Martin. British Political Recruitment: Labour in the Euro-Elections of 1979, in: British Journal of Political Sciences 17, s. 58 – 59.

⁸⁷ HOLLAND, Martin. British Political Recruitment: Labour in the Euro-Elections of 1979, in: British Journal of Political Sciences 17, s. 64.

⁸⁸ JENKINS, Roy. The life at the Centre. s. 510.

První momentem, který položil základy britské Sociálně demokratické strany, byla Jenkinsova přednáška, kterou přednesl ku příležitosti každoroční *Richard Dimbleby Lecture*. Tato událost se konala na počest redaktora BBC Richarda Dimblebyho od roku 1972 a na každý rok byl vybrán vždy jeden přednášející. Pozvánku na ni dostal v druhé polovině května 1979 a pozvání ho povzbudilo k tomu, aby byl opět nějakým způsobem politicky aktivní v britském veřejném prostoru.⁸⁹

Jenkins si tak na 22. listopad 1979 připravil přednášku o britském politickém systému, o jeho nefunkčnosti a rigiditě a o výhodách volebního systému, který je založen na proporcčním zastoupení politických subjektů. Poukázal např. na to, že konzervativci si v roce 1979 zvolilo jen 33% občanů s volebním právem. Na jeho přednášce byl přítomen i Bill Rodgers, který Jenkinsovi organizoval neúspěšnou kampaň na zvolení lídrem Labour Party. Na základě tohoto projevu Jenkins začal být v intenzivnějším kontaktu s některými labouristickými poslanci a také se Shirley Williamsovou, která ač od roku 1979 nebyla poslankyní, přesto byla ještě členka Národního výkonného výboru strany. Díky častým výletům Roye Jenkinse do Anglie a to v době, kdy byl stále předsedou Evropské rady, se okolo něj začínají shromažďovat nespokojenci se směrem, jaký Labour Party po volbách nabrala. V tomto kruhu se nejvíce objevovali také Bill Rodgers a David Owen. Ti docela riskovali, protože byli stále ještě členy labouristické stínové vlády. I z toho důvodu byli k vytvoření nové politické formace zdrženlivější než jiní, kteří vlastně neměli ani moc co ztratit.

Poptávka britské veřejnosti po nové politické straně ale byla. V lednu 1980 v anketu od deníku *The Times* vyšla anketa, kde si 60% zúčastněných myslelo, že Labour Party směřuje až moc nalevo, přičemž 54% dotazovaných by nějakým způsobem podpořilo novou centristickou stranu, pokud by nějaká taková vznikla.⁹⁰ Podobná tendence se objevila i v průzkumu MORI v červnu 1980, kdy vyšlo najevo, že by 30% respondentů pravděpodobně volilo novou centristickou stranu.⁹¹

V červnu 1980 oznámil John Silkin, že navrhne na příští konferenci usnesení, aby labouristická vláda vystoupila z Evropského hospodářského společenství. Na tomto základě se zformoval tzv. „Gang tří“ tvořený Davidem Owenem, Shirley Williamsovou a Billem Rodgersem, kteří s tímto protievropským směřováním zásadním způsobem nesouhlasil.⁹² Setkání stejně tzv. „Gangu čtyř“ nabírala na intenzitě. Skupina se v druhé polovině roku 1980

⁸⁹ JENKINS, Roy. *The life at the Centre*. s. 512.

⁹⁰ CREWE, Iwor – KING, Anthony. *SDP: The Birth, Life and Death of the Social Democratic Party*, s. 37.

⁹¹ MITCHELL, Austin. *The Four Years of the Death of Labour Party*, s. 72.

⁹² GOULD, Phillipp. *How the Modernisers Saved the Labour Party*, s. 36.

začínala stále více scházet a to nejvíce k tématu případné nové politické strany.⁹³

Tito poslanci také oponovali návrhům CLPD na rozšíření hlasovacích práv pro nové členy a pro změnu celkové labouristické politiky. Bylo by ale chybné řadit Williamsovou, Owena a Rodgerse mezi ty, kteří si přáli zakonzervování tehdejšího stavu a vynechání řadových členů na rozhodování. Daleko více preferovali výběry poslaneckých kandidátů všemi členy, nikoliv jen obvodními výkonnými výbory. Ostatně jimi následně nově založená Sociálně demokratická strana založila pravidlo jeden člen – jeden hlas.

Mohla se nabízet otázka, proč například Jenkins nepřestoupil k liberálům. Hlavním důvodem bylo zejména to, že Jenkins si přál velkou a viditelnou iniciativu. To mu ale přestup k liberálům neumožňoval, bylo by to pouhou epizodou. Daleko větší potenciál dle něho mělo odštěpení sociálních demokratů od labouristů.⁹⁴ Jenkins nicméně v žádném případě nechtěl s liberály bojovat o pozici třetí nejsilnější politické strany.⁹⁵

Zástupce labouristické stranického lídra Denis Healey se v rozhovorech v září pokoušel nespokojené členy přemluvit, aby zůstali, že s nimi je dobrá šance na zvrát ve prospěch pravicového křídla, i když to bude trvat několik let.⁹⁶ O totéž se snažil ještě na poslední chvíli Michael Foot, když přímo ještě na konferenci ve Wembley v roce 1981 vzhledem k stále se množícím spekulacím o spuštění nové politické strany prohlásil, že nikoho ze strany nechce vyhánět, ale naopak přivádět do ní nové členy.

Owenova rezervovanost byla ukončena v ten moment, když se ve straně objevily velké známky nesouhlasu s vícestranným jaderným odzbrojením. Do té doby se Owen stavěl ke vzniku nové politické strany velmi rezervovaně. Po konferenci ve Wembley Owen, Jenkins, Williamsová a Rodgers vydávají Deklaraci z Limehouse, která naznačuje vznik nové strany a definitivní rozchod s labouristy.

Nová Sociálně demokratická strana byla potom skutečně oficiálně založena v březnu 1981 a za první dny získala 40 000 členů⁹⁷, přičemž po osmi týdnech od svého založení dokázala Sociálně demokratická strana získat už 51 800 členů. I přesto toto zdánlivě vysoké číslo to bylo daleko méně, než pracovníci nově utvořené centrály očekávali. Pro dostatek finančních příjmů počítali s počtem 100 000 členů.⁹⁸ Sociální demokraté byli člensky nejvíce silní na jihu Anglie, nejméně zastoupeni byli potom ve Skotsku a ve Walesu.⁹⁹ Ke straně se

⁹³ JENKINS, Roy. *The Life at the Centre*, s. 529 – 531.

⁹⁴ JENKINS, Roy. *The Life at Centre*, s. 514.

⁹⁵ JENKINS, Roy. *The Life at Centre*, s. 513.

⁹⁶ HEALEY, Dennis. *The Time of My Life*, s. 477.

⁹⁷ GOUDL, Phillipp. *How the Modernisers Saved the Labour Party*, s. 37.

⁹⁸ CREWE, Iwor – KING, Anthony. *SDP: The Birth, Life and Death of the Social Democratic Party*, s. 246.

⁹⁹ CREWE, Iwor – KING, Anthony. *SDP: The Birth, Life and Death of the Social Democratic Party*, s. 490.

přidalo celkem 25 labouristických poslanců a za konzervativce potom i Christopher Fowler.

Založení tohoto nového politického subjektu bylo spojováno s mnohými nadějemi, poněvadž se SDP snažila rozbít dlouholetý mocenský monopol konzervativců a labouristů, přičemž zajímavá byla také touto novou prosazované nový volební systém na základě proporčního zastoupení. Průzkum, ve kterém bylo přítomno 5500 členů této nové strany ukázal, že 67% z nich nebylo předtím členy žádné politické strany. Velmi překvapivé také bylo to, že jejich předchozí voličské tendence byly skoro vyrovnané. Celých 33% volilo dříve labouristy, 32% liberály a 24% konzervativce.¹⁰⁰

Michaelu Footovi tak vyvstalo během jeho vedení Labour Party nebezpečné štěpení, které mohlo labouristy připravit o pozici druhé nejsilnější politické strany, což mohlo znamenat velmi výraznou marginalizaci tak jako se to stalo liberálům v meziválečné době.

První šancí na volební úspěchy byly parlamentní doplňovací volby. Roy Jenkins se rozhodl ucházet o kandidaturu v doplňovacích volbách v obvodu Warrington. I přes to, že labouristé zde dokázali obvod uhájít a zvítězili, přesto Jenkins se svými 42,5% přispěl k tomu, že SDP byla brána jako regulérní politická síla. Jeho nezvolení bylo ale takřka nepřekonatelnou překážkou k tomu, aby se mohl stát lídrem Sociálně demokratické strany, protože pro vedení byl nutný poslanecký mandát. Další příležitost se ale pro Jenkinse ukázala v obvodu Hillhead. Tam už dokázal být úspěšným. Kredibilita sociálních demokratů byla také velmi výrazně posílena vítězstvím Shirley Williamsové v konzervativní baště v obvodu Crosby. Preference SDP se v prosinci vyšplhaly až na 50%.¹⁰¹

V červnu 1981 se poté utvořilo alianční spojení sociálních demokratů a liberálů. Dohoda spočívala ve spojení sil a v budoucím čase také rozdělení kandidatur do dalších parlamentních voleb. Tato dohoda ovšem narážela na místní skupiny liberálů, kteří byli zvyklí na značnou autonomii a pro něž přijmout tyto dohody byly těžké. Problémy se nicméně projevíly už právě v doplňovacích volbách, ve kterých toto nové spojení mohlo ukázat svoji perspektivu. Pod touto spoluprací byl tak kupříkladu nasazen do doplňovacích voleb William Pitt v říjnu v obvodu Croydon North West, ačkoliv zde již třikrát za sebou prohrál. Díky novému spojení a nadějím dávané do nově založené strany se mu tentokrát podařilo zvítězit a to s celkem 40% hlasů.¹⁰²

Sociální demokraté dokonce do února 1982 neměli své stanovy a tak třeba na jejich

¹⁰⁰ MITCHELL, Austin. *The Four Years of the Death of Labour Party*, s. 82.

¹⁰¹ KING, Anthony (ed.) - WYBROW, Robert J. *British Political Opinion 1937-2000: The Gallup Polls*, s. 14.

¹⁰² HOSKEN, Andrew (ed.). *The Times Guide to the House of Commons 1983*, s. 284.

konferenci mohl přijít každý člen, který měl zájem.¹⁰³ SDP si svého lídra volí až v červnu 1982, přičemž právo volit lídra měl každý člen. Roy Jenkins ve volbě s 26 256 hlasy poráží Davida Owena, který obdržel 20 864 hlasů.¹⁰⁴ Sociální demokraté ale žel také své pozice ztráceli. Například v londýnské části Islington odešla velká část členů do SDP i s tammím poslancem Michaelem O'Halloranem. O nominaci projevil zájem Jeremy Corbyn, i když byl zprvu Kenem Livingstonem přemlouván, ať spíše zkusí kandidaturu do Rady Velkého Londýna (*Greater London Council*).¹⁰⁵ Situaci také zamíchala Rozhraničovací komise, která z v Islingtonu udělala dva volební obvody dosavadních tří. Islington měl nyní tři sociálně demokratické poslance a to Johna Granta, George Cunninghama a právě Michaela O'Hallorena. V obvodu Islington North byl za SDP nakonec upřednostněn John Grant a O'Halloran nakonec kandidoval jako „nezávislý labourista“. Toto roztržštění hlasů velmi pomohlo Corbynovi, který se tak stal poslancem.

S respektovaným lídrem a s dobrými volebními preferencemi tak spojenectví liberálů a sociálních demokratů mělo vsutku dobré šance nahradit labouristy v roli nejsilnější opoziční strany.

3.5. Labouristé a Falklandy

Celá novověká historie Falklandských ostrovů sestává ze střetávání Angličanů, Francouzů a Španělů. Ostrovy jako takové nesou název po britském prvním lordu Admirality Falklandovi, přičemž argentinskou stranou používaný termín Malvíny pochází od francouzských námořníků, kteří zde v roce 1764 měli první osídlení. Ostrovy byly až do roku 1810 španělské, po vyhlášení argentinské nezávislosti ale se dostává pod argentinskou svrchovanost. Pro svůj strategický význam jsou ale v roce 1833 obsazeny Velkou Británií, přičemž nepomáhá ani protest Argentinců směrem k USA vzhledem k porušení Monroovy doktríny.¹⁰⁶ V roce 1841 se ostrovy stávají britskou korunní kolonií.

Problém s Falklandskými ostrovy musela Velká Británie aktivně řešit už za labouristické Callaghanovy vlády. Snahy argentinského režimu o získání těchto ostrovů byly dlouhodobé a vsutku nikoliv se nejednalo o spontánní taktický manévr, jakým Argentinci chtěli překrýt svou nepříznivou ekonomickou situaci. Labouristé za Callaghanovy vlády chtěli o statutu Falkland jednat, nicméně ze strany Argentiny zaznívaly zcela jasné tendence jen

¹⁰³ JENKINS, Roy. *The Life at the Centre*, s. 549.

¹⁰⁴ BUTLER, David – KAVANAGH, Dennis. *The British General Elections of 1983*, s. 18.

¹⁰⁵ PRINCE, Rosa. *Comrade Corbyn*, s. 80.

¹⁰⁶ ROVNÁ, Lenka. *Premiérka Jejího Veličenstva*, s. 108.

k připojení ostrovů ke svému území.

Na podzim roku 1977 došlo k vylovení 50 argentinských „vědeckých pracovníků“ na falklandském ostrově Jižní Thule, což bylo indikováno jako předehra k invazi argentinských vojsk. Tato obava labouristického kabinetu byla vskutku oprávněná, protože přesně tento scénář se navíc i opakoval o pět let později už za vlády Margaret Thatcherové. Premiér Callaghan tehdy rozhodl o vyslání flotily v podobě jaderné ponorky HMS Dreadnought, dvou fregat a dvou doprovodných plavidel. Tato akce nesla název *Journeyman*, nicméně byla udržována v tajnosti a ve vládním kabinetu vládla velká nervozita z důsledků tohoto kroku. I samotné posádky lodí nevěděly, kam přesně plují.¹⁰⁷ Argentinci byli tímto krokem dostatečně zastrášení. Operace *Journeyman* zůstala veřejnosti skryta až do roku 2005. Do té doby se o ní nezmiňují ani paměti předních labouristických politiků a to ani ministerského předsedy Callaghana, ani ministra financí Healeyho a ani deníky Tonyho Benna.

Labouristická vláda tak zajistila dobré podmínky pro uchování Falklandských ostrovů. Následná konzervativní vláda Margaret Thatcherové ovšem udělala hned několik chyb, respektive náznaků, že je záležitost Falklandských ostrovů nebude nějak více zajímat. Něčím takovým byl zákon, který v důsledku celkem 800 falklandským osadníkům, tedy více než třetině všech obyvatel, odepíral nyní právo na britské občanství. Argentice mohlo také zaujmout celkové snížení výdajů na armádu a hlavně chystané ohlášení stažení lodí *HMS Endurance* z jižního Atlantiku. Ač bojové schopnosti této lodi bylo omezené, přesto přítomnost tohoto plavidla byla zcela jasným symbolem vojenské přítomnosti Velké Británie a snahy nepřipustit anektování těchto ostrovů.

Ve věci právě probíhající války se ve sněmovně vyjádřil labouristický lídr Michael Foot, jenž obranné úsilí země zprvu zcela jasně podpořil. Dne 3. dubna 1982 v Dolní sněmovně tvrdil, že

*„.....na Falklandských ostrovech nejde o otázku válečné závislosti či něčeho podobného. Je to otázka lidí, kteří chtějí být spojeni s touto zemí a vybudovali si celý svůj život na základě spojení s touto zemí. Máme morální povinnost, politickou povinnost a ostatní všechny formy povinnosti zajistit, že tomu tak bude i v budoucnosti“.*¹⁰⁸

Přístup Michaela Foota byl mnohé velkým překvapením a to i z řad poslanců konzervativní strany. Footův názor se ale postupem času měnil a vlivem stranické levice se

¹⁰⁷ http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/4597581.stm, cit. 15.12.2018

¹⁰⁸ HRBEK, Jaroslav. *Válka o Falklandy*, s. 64.

mírní. Koncem dubna tak například vznesl návrh na zprostředkování směrem ke generálnímu tajemníkovi OSN Javieru Pérezovi de Cuéllarovi pro zamezení eskalace vojenského konfliktu.¹⁰⁹ Zatímco Margaret Thatcherová si u konzervativců vynutila souhlas s vojenskou obranou ostrovů, u labouristů byl stále více vidět rozpory a nejednotný názor na tuto zásadní otázku.

Zcela odlišný pohled na rozdíl od Foota Labouristický poslanec Andrew Faulds. Ten tuto válku viděl jen jako obhajobu zájmů velké firmy a koloniálním sentimentem. Ve svém projevu označil 24. května 1982 že by Falklandě většinou se skotskými nebo waleskými kořeny měly být více spjati s Argentinou než se vzdálenými britskými ostrovy.

„These settlers moved in to the islands after we had chucked out in 1833 an Argentinian administrator put in by the young Argentinian republic in 1828 or 1829. That has long rankled with South Americans generally in the history of the independence of their continent. We have neglected the Falkland Islands reform. The reaction to the Shackleton report is proof of that. We left it to the Falkland Islands Company to control the economy of the island. Many of the islanders are only tenants of the company. Many retire to the Antipodes or return to the United Kingdom when their working days are over. There is only a proportion of the 1,600 or 1,800 islanders who are Falklands families by continuous settlement.....And so stirred by all that sort of rubbish, Britain goes to war over the Falklands. And for what? For the retention of an outcrop of rocks in the waters of the South Atlantic? For a colonial vestige and perhaps for the reinstatement of the Company's right to run the islands? What worries me is that the prime purpose I believe is to prove what a man the Prime Minister is. That is what the person in the street thinks. [Interruption.] That may lead to a few giggles on the Government Benches, but that is what most of the people in our constituencies who support us and discuss these matters think that the exercise is about—that the Prime Minister has to prove what a man she is.“¹¹⁰

I přes vyhranou válku s argentinským režimem chtěli labouristé ve svém volebním programu o rok později zpětné zprostředkování sporu od OSN. Na vzrůst poválečné popularity Margaret Thatcherové velmi nešikovně na veřejném shromáždění reagoval Denis Healey, když o premiérce řekl, že se „proslavila v jatkách“. Jeho slova vzbudila vlnu nevole a například

¹⁰⁹ MORGAN O., Kenneth. Foot: A Life, s. 413.

¹¹⁰ https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1982/may/20/falkland-islands#S6CV0024P0_19820520_HOC_318, dostupné ke dni 15.12.2018

deník The Sun otiskl rozhovor s vdovou po padlém vojákoví, který obdržel Viktoriin kříž za statečnost a která s Healeyho tvrzení ostře nesouhlasila.¹¹¹ Healey se následně omluvil, přičemž výrok ale jen zmírnil.¹¹²

3.6. Volby 1983

Volební program Nová naděje pro Británii (*A New Hope for Britain*) takřka celý vycházel z obsáhlého programového dokumentu zvaného Labouristický program 1982 (*Labour's Programme 1982*). Oproti minulému programu z roku 1979 byl nebývale obsáhlý a značně detailní, přičemž svým charakterem byl vskutku radikální. Jsou zde nesčetné zmínky o znárodnování již privatizovaných podniků, přičemž se zde o finančních náhradách vůbec nemluví, tudíž lze předpokládat, že s nimi vůbec nebylo počítáno. Například Britoil tak měl být zestátněn a přetvořen v silnou společnost s monopolem na hledání dalších zdrojů ropy v Severním moři. Ty měly být potom také plně pod státní kontrolou.

Dalším prvkem labouristického programu je chystaná regulace ekonomiky spojená se založením úřadů s rozsáhlými pravomocemi. Vzniknout tak měla Národní investiční banka (*National Investment Bank*), která měla určovat tok finančních prostředků z vybraných daní do průmyslových priorit stanovených britskou vládou. Regulací mělo být postiženo i londýnské City a v programu se přímo objevila i jedna zcela jasná výhrůžka mířená směrem k celému finančnímu sektoru.

*„We expect the major clearing banks to co-operate with us fully on these reforms, in the national interest. However, should they fail to do so, we shall stand ready to take one or more of them into public ownership. This will not in any way affect the integrity of customers deposits“.*¹¹³

Labouristé také mysleli na zkrocení inflace a k boji s ní si připravili zajímavé instrumenty. Pro monitorování cen na trhu měla vzniknout Cenová komise, která by získala i právo vyšetřovat. Dalším nástrojem mělo být snížení daně z přidané hodnoty a nákup potravin na světových trzích za nižší ceny.

Nová labouristická vláda by zrušila zákon, díky kterému byly výdaje obcí a měst

¹¹¹ SPITTLES, Britain since 1960: An Introduction. s. 45.

¹¹² HEALEY, Denis. The Time of My Life, s. 502.

¹¹³ HOSKEN, Andrew (ed.). The Times Guide to the House of Commons 1983, s. 312.

podrobeny vládní kontrole spojené s výdajovými limity. Dle labouristů měli municipality zejména investovat a to i klidně na úkor zadlužení. Labouristické se také pustili do Sněmovny lordů, které chtěli odebrat její legislativní pravomoce, což by se rovnalo jejímu faktickému zrušení.

V oblasti mezinárodních vztahů se labouristé ohradili vůči politice USA ve střední Americe. V JAR chtěli labouristé pomoci se založením odborů, kam budou mít přístup všichni obyvatelé tamní země. Program pro rakety Trident měl být zrušen a Severoatlantická aliance měla vytvořit válečnou strategii s absencí jaderných zbraní.

Pozornost byla věnována také ekologii a ochraně práv zvířat. Celostátní program na ukončení plýtvání energiemi by zaštiťovala nově vzniklý úřad. V zemědělství měly být zakázány pesticidy a herbicidy. V oblasti ochrany zvířat byl chystán zákaz honu na lišku a používání loveckých plemen psů.

Labouristé tvrdili, že nezaměstnlost působí velké finanční ztráty a je tedy potřeba zejména řešit tento problém. V případě dostatečné zaměstnanosti poroste koupěschopnost obyvatelstva, přičemž se budou moci zvýšit i daně. Firmám měly být poskytnuty dotace na vytváření pracovních míst, přičemž zprostředkovatelské pracovní agentury měly být zakázány. Spolu s odborovou centrálou se také labouristé dohodli na programu zvaném Ekonomické plánování a industriální demokracie (*Economic Planning and Industrial Democracy*) Zaměstnanci se měli spoludílet na ekonomickém plánování jednotlivých společností a být reprezentováni v jejich orgánech. Počítalo se také s obnovením tripartitních jednání ve formátu vláda-zaměstnavatelé-odborníci. Zaměstnanci s plnými a s částečnými pracovními úvazky by se také dočkali zrovnoprávnění a důchodový věk měl být stanoven na 60 let. Počítalo se také se zavedením 35-ti hodinového pracovního týdne. V sociální oblasti se plánovalo potom zvýšení důchodů a dětských přídatků.

Ve školství byla zaměřena pozornost proti soukromým školám. Těm měly být zrušeny daňové výjimky a jejich přijaté platby měly nově podléhat dani z přidané hodnoty. Znemožněn měl být také výběr školy rodiči.

Myšleno bylo i na ochranu spotřebitele. Měl vzniknout nový státní úřad, který by testoval výrobce a zpracovával stížnosti zákazníků a své výstupy by potom publikoval.

Nová vláda by také automaticky udělovala občanství pro ty, kteří by se na území Velké Británie narodili. Pro národnostní menšiny měl být vytvořen akční program. Vláda se také měla zaměřit na větší uplatnitelnost černochů na trhu práce. Toto může být bráno jako předstupeň k pozitivní diskriminaci, kterou si labouristé ještě do volebního programu báli přímo vepsat. Pravicový labouristický poslanec Gerald Kaufmann tento volební program

nazval „*nejdelším sebevražedným dopisem v historii*“.¹¹⁴ A to zcela právem.

I přes signály volební katastrofy si mnozí labourističtí poslanci dělali naději na úspěch, přičemž si brali inspiraci z australské Labor Party, která dokázala velmi výrazně obrátit nepříznivý vývoj a nakonec v únoru 1983 volby vyhrála.¹¹⁵

Konzervativci neponechali nic náhodě a tak jako o čtyři roky dříve si najali agenturu Saatchi and Saatchi, která měla rozpočet 2,4 milionu liber zahrnujících i 150 tisíc liber na komunální volby.¹¹⁶ U labouristů naproti tomu jen den po vyhlášení voleb byla angažována malá agentura Wright and Partners, která ani ovšem neměla ani celý jeden měsíc na vymyšlení nějaké dalekosáhlé a promyšlenější strategie.¹¹⁷ Jednou z mála pozitivních zpráv bylo to, že labouristé se nepotýkali s finančními problémy a tak mohlo být na kampaň vyčleněno minimálně 2,5 milionu liber.¹¹⁸

Po zveřejnění labouristického volebního programu si konzervativci ihned objednali 5000 výtisků a začali ho sami šířit.¹¹⁹ Důvodem byl totiž právě jeho velmi radikální obsah. Thatcherová ještě týž den označila volební program labouristů jako ten „*nejextrémnější program, který kdy byl britským voličům předložen*“. Následující dny potom konzervativci před veřejností propočítávali cenu labouristických volebních slibů.¹²⁰ Dále potom i využili poměrně snadné příležitosti a poukazovali na velkou podobnost labouristického volebního programu s komunistickým.¹²¹ Nadšení mnohdy nepanovalo ani u samotných labouristů. Jedna labouristická regionální kancelář byla tak zděšena obsahem 80 000 letáků, které z centrály dostali, že je raději dali do sběru papíru.¹²²

Volební kampaň Michael Foot i přes mizivé šance na úspěch nezanedbal a projevil velké osobní nasazení, byť i třeba v silně konzervativních obvodech. I jeho pravá ruka Neil Kinnock se snažil přesvědčit voliče o hrozbě dalšího vládnutí Konzervativní strany.

„I warn you that you will have pain – When healing and relief depend upon payment. I warn you that you will have ignorance – When talents are untended and wits are wasted, when learning is a privilege and not a right... ..I warn you that you must not expect work – When many cannot spend, more will not be able to earn. When they dont earn, they dont spend.

¹¹⁴ HEALEY, Dennis. The Time of My Life, s. 500.

¹¹⁵ BUTLER, David – KAVANAGH, Dennis. The British General Elections of 1983, s. 60.

¹¹⁶ BUTLER, David – KAVANAGH, Dennis. The British General Elections of 1983, s. 35.

¹¹⁷ GOUDL, Philipp. How the Modernisers Saved the Labour Party, s. 46.

¹¹⁸ MITTCHELL, Austin. The Four Years of the Death of the Labour Party, s. 119.

¹¹⁹ HARRIS, Robert. The Making of Neil Kinnock, s. 202.

¹²⁰ BUTLER, David – KAVANAGH, Dennis. The British General Election of 1983, s. 91.

¹²¹ BUTLER, David – KAVANAGH, Dennis. The British General Election of 1983, s. 104.

¹²² HARRIS, Robert. The Making of Neil Kinnock, s. 203.

*When they dont spend, work dies.....If Margeret Thatcher wins – I warn you not to be ordinary. I warn you not to be young. I warn you not to fall ill. I warn you not to get old.*¹²³

Jeho projev se bezesporu zařadil mezi vůbec nejlepší moment labouristické volební kampaně.

Aliance, spojení liberálů a sociálních demokratů, měla velký problém s duálním vedením a rozdělením. Deník Daily Mirror 31. května 1983 tuto situaci vykreslil v karikatuře na shromáždění aliance se sloganem „*Volte liberály nebo SDP*“ s mluvčím lídrem liberálů Steelem, který ovšem stojí na hlavě lídra SDP Jenkinse.

Počet volebních obvodů se pro volby 1983 zvětšil z 635 na 650. Pro Labour Party byly tyto volby zdrcující porážkou. Na procenta hlasů to byl nejhorší výsledek od roku 1918 (27,6%) a získaných mandátů v Dolní sněmovně bylo nejméně od roku 1935. Volební účast byla na 72,7%, což bylo o 3,3% než při volbách v roce 1979. Byť konzervativci přišli o více než 685 000 hlasů, přesto volby nezpochybnitelně vyhráli s 42,4% hlasů (-1,5% oproti roku 1979) a s 397 křesly.¹²⁴ Jejich parlamentní většina se tak znatelně zvýšila a už vůbec se nemuseli bát případných ztrát poslanců při doplňovacích volbách.

Labouristé získali dokonce o 60 křesel méně než při posledních volbách. Zvolení jen 209 poslanců byl opravdu šok, ztráta voličů byla velmi varující. Labouristé jich totiž ztratili přes 3 miliony, získali jen 27,6% hlasů. Navíc velmi těsně za labouristy skončila Aliance, spojení liberálů a sociálních demokratů. Celkově získali 25,4% a 7 780 949 hlasů. Pokud bychom tyto výsledky chtěli velmi zjednodušit, mohli bychom říci, že voliči, kteří odešli od konzervativců a od labouristů, volili Alianci. Propočty tomu totiž skoro přesně odpovídají, byť tyto volby v žádném případě nelze takto zjednodušit.

Labouristé nejvíce ztratili ve Walesu a to o celých 10% a v anglických regionech potom na jihu Anglie, podpořilo je zde o 10,5% méně voličů než při volbách v roce 1979. Nejméně labouristé ztratili ve Skotsku (-6,5%) a v anglických regionech na severozápadě Anglii (-6,5%).¹²⁵ V městech nejvíce ztratili v jihoanglickém Plymouthu (-21,1%), nejméně potom v městech jako byl Liverpool (-1,8%), Edinburgh (-7%), v Glasgow (-5%) a v Birminghamu (-4,1%).¹²⁶ Labouristé byli také neúspěšní u mladých voličů. U nich dokázali získat jen třetinovou podporu, kdežto konzervativci zaujali 42% voličů z této skupiny. Z odborářských řad labouristy volilo dokonce jen 39%. Potvrdila se také navíc diferenciace ve

¹²³ MACARTHUR, Brian (ed.). The Penguin Book of the Modern Speeches, s. 440 – 441.

¹²⁴ BUTLER, David a KAVANAGH, Denis. The British General Election of 1983, s. 299 – 300.

¹²⁵ BUTLER, David a KAVANAGH, Denis. The British General Election of 1983, s. 301.

¹²⁶ BUTLER, David a KAVANAGH, Denis. The British General Election of 1983, s. 302.

směru sever – jih, labouristům se podařilo zvítězit jen ve dvou obvodech na jihu Anglie.¹²⁷ Znatelný byl také propad podpory mezi manuálně pracujícími, když své hlasy odevzdalo labouristům jen 38%, kdežto v roce 1951 tuto stranu podpořilo 63%.¹²⁸

Labouristé a konzervativci v těchto volbách získali dohromady vůbec nejméně voličů a to celkem 70%, nejméně od roku 1945. Až takový byl dosah a vliv nového spojení liberálů a sociálních demokratů v těchto volbách.

Příčina volebního neúspěchu labouristů tkvěla zejména v rozpolcenosti a zcela zřetelné a silící přítomnosti krajní levice ve straně, kdy jejich excesy plnily stránky novin a i prostor v televizním vysílání. Ani dva roky po posledních volbách neměli labouristé vyřešené své vnitřní záležitosti. Callaghan rezignoval s větším odstupem od prohraných voleb a Michael Foot se musel vypořádat se „zbytečnou“ Bennovou kandidaturou a přestupem několika poslanců do nově vytvořené Sociálně demokratické strany. To znamená, že takřka celé dva a půl roku se labouristé zabývali sami sebou, než aby byli schopni nabídnout přesvědčivou alternativu vůči vládnoucím konzervativcům. O přesvědčivosti ale též i potom vůbec nemohla být řeč, když se zástupci jednotlivých stranických proudů ve svých prohlášeních navzájem negovali. Labouristé tak nemohli mluvit zcela jasným hlasem a strana pro voliče byla díky frakčním sporům nečitelná.

Vnitřní stranické záležitosti se v britské politice dávají dohromady obvykle do několika měsíců po volbách, aby strana byla připravena dávat připravovat a předkládat alternativy a být skutečnou přesvědčivou opozicí vůči vládní straně. Labouristé vskutku promarnili příležitost na rychlé vyřešení vnitrostranických záležitostí a tak museli věnovat daleko více svého času na konsolidování vnitřního stavu. Za normálních okolností by skutečně stačil daleko kratší čas pro vyřešení vnitřních problémů a pro případné zvolení nového lídra a definování nového politického programu tak jako se to například stalo u konzervativců po jejich porážce ve volbách v říjnu 1974, kdy personální otázky u nich trvaly jen čtyři měsíce.

Pokud v září 1978 věřilo celých 33% respondentů Gallupova ústavu tomu, že Labour Party je jednotná, přesně o rok později tak smýšleno jen 10%, a v říjnu 1980 už dokonce jen 7%. Nárůst byl zaznamenán ke konci roku na 16%. Ale pro roky 1981 a 1982 většinou jen jednociferný počet respondentů si myslelo, že labouristická strana je jednotná.¹²⁹ Vzkaz od Britů se ale zdál být jasný.

¹²⁷ CHILDS, David. Britain since 1945: A Political History, s. 231.

¹²⁸ GOULD, Phillip. How the Modernisers Saved the Labour Party, s. 22.

¹²⁹ KING, Anthony (ed.) - WYBROW, Robert (ed.) J. British Political Opinion 1937-2000: The Gallup Polls, s. 45.

„Voliči ukázali, že nebudou podporovat rozdělenou stranu. A od roku 1979 Labour Party byla hluboce rozdělena.“¹³⁰

Pokud Labour Party nevěděla co sama se sebou, rozhodně nemohla vědět, jakým směrem vést Velkou Británii. A voliči se tak i dle toho v roce 1983 rozhodli.

Ačkoliv Michael Foot neměl vůbec šťastnou ruku na pracovníky organizačního aparátu a pro úřad ministerského předsedy byl zcela nevhodný a pro britské voliče i nevolitelný, přesto dokázal vycítit u některých politiků potenciál, který podpořil. Jeho nejbližším poradcem byl Neil Kinnock, který se také po něm stává lídrem strany. Bez Michaela Foota by také asi nikdy nevystoupala tak vysoko kariéra Tonyho Blaira a Gordona Browna, nad nimiž držel ochrannou ruku a pomohl jim získat nominace v těch obvodech, které byli pro labouristy bezpečné a zaručovali tak zvolení.

I přes výraznou porážku bylo éra Michaela Foota velmi přínosná a to z důvodu naprosté minimalizace štěpení, které nakonec proběhlo ne v moc velké míře jen z řad pravicových členů a nebylo v podstatně vyšších číslech. Žádný jiný lídr by Labour Party nemohl udržet tuto stranu takto pohromadě, ostatně Foot byl i pro kvůli tomuto účelu zvolen, že byl přijatelný pro oba tábory.

¹³⁰ Daily Mirror, 11.6.1983, in: SPITTLES, Brian. Britain since 1960, s. 46.

4. Labour Party za Neila Kinnocka

4.1. Neil Kinnock novým lídrem

Po rezignaci Michaela Foota přišla na řadu otázka výběru nového čelního představitele labouristů. Pro nominaci do voleb stačilo získat podporu celkem 5% stranických poslanců.¹³¹

Na post lídra kandidoval zástupce „měkké“ levice Neil Kinnock a za pravici Peter Shore, za pravici potom Roy Hattersley a za radikálnější levici to potom byli Eric Heffer.

Mezi kandidáty ale chyběl Tony Benn. Díky Rozhraničovací komisi se totiž v parlamentních volbách ocitl v novém obvodu. Ještě přímo v Dolní Sněmovně si stěžoval na deník *Sun* a jeho průzkum voličských preferencí po telefonu, kterou označil za korupční praktiku. Průzkum sice ukázal jeho mírné vedení, nicméně také nesouhlas voličů s jeho názory. Benn po prohře naznačoval, že dá záležitost k soudu.¹³² Ve volbách svůj mandát neobhájil a z toho důvodu tak nemohl kandidovat na post vůdce strany.

Volba lídra nakonec proběhla krátce, poněvadž už v prvním hlasování dostal nadpoloviční většinu Neil Kinnock a to celkových 71,3% (poslanci 49,3% - obvodní organizace 91,5% - odbory 72,6%). Na druhém místě skončil kandidát pravice Roy Hattersley s 19,3% (poslanci 26,1% - obvodní organizace 1,9% - odbory 27,2%). Hattersley ale získal pozici zástupce lídra, kde se mu tak jako Kinnockovi podařilo zvítězit už v prvním kole, poněvadž získal též nadpoloviční většinu hlasů.¹³³

Prvním Kinnockým krokem bylo pragmatické nasazení Tonyho Bennu do doplňovacích voleb v hornickém obvodu Chesterfield. V lednu 1984 zde totiž oznámil stoupenec pravicového křídla labouristické strany Eric Varley svoji rezignaci v reakci na zvolení nového lídra. I přes nepříliš dobré vzrahy z minulých let bylo vedení ochotno Bennu akceptovat. Benn byl stále populárním řečníkem a jeho nasazení v tomto obvodu přinášela takřka naprostou jistotu, že labouristé tento mandát neztratí. A labouristé velmi nutně potřebovali nějaké první viditelné úspěchy. Tony Benn zde vyhrál s přesvědčivou většinou, zvítězil s 46,5%.¹³⁴

V listopadu 1985 nastoupil televizní pracovník Peter Mandelson jako vedoucí propagačního oddělení. Mandelson, vnuk labouristického ministra zahraničí Herberta Morrisona, začínal v lambethské organizaci Labour Party, kterou ovládala krajní levice pod

¹³¹ HEPPELL, Timothy. *Choosing the Labour Leader*, s. 142.

¹³² BUTLER, David – KAVANAGH, Dennis. *The British General Election of 1983*, s. 131.

¹³³ HEPPELL, Timothy. *Choosing the Labour Leader*, s. 106.

¹³⁴ HOSKEN, Andrew (ed.). *The Times Guide to the House of Commons 1983*, s. 284.

vedením Teda Knighta. I z toho důvodu se v lokální politice neangažoval.

Prvním Mandelsonovým úspěchem byly vítězné doplňovací volby v obvodu Fulham, kdy labouristický kandidát N. Raynsford zvítězil s 44% hlasů a konzervativci tak zde mandát ztratili.¹³⁵ Výrazným a viditelným znakem modernizace Labour Party bylo nahrazení starého loga růží. Ač se tento nápad přisuzoval Mandelsonovi, byla to iniciativa Neila Kinnocka, který se inspiroval skandinávskými socialisty.¹³⁶ Změna loga měla znamenat zcela jasný příklon k modernitě a opuštění „staré“ politiky. Levice byla každopádně tímto znechucena. Mandelson se také zkušel vyvarovat všeobecné negace politiky vládnoucích konzervativců.¹³⁷

Neil Kinnock se od začátku svého vůdcovství a poté v blízké kooperaci s hlavním marketingovým stratégem Peterem Mandelsonem snažil o celkovou změnu vnímání Labour Party u britské veřejnosti. Strana tak začíná publikovat množství dokumentů a i sám Kinnock píše knihy o tom, jakou by si přál mít Velkou Británii. V roce 1985 vychází kniha *Making Our Way*, kde se uznává přínos tržního hospodářství, který stimuluje a nutí ke konkurenci. Na druhou stranu ale trh jeho názoru není vhodný např. pro zdravotnictví a pro školství, poněvadž brání znevýhodněným.¹³⁸ Kinnock se zde ale postavil za hospodářské plánování, které je podle něj nutné k dosažení dlouhodobých ekonomických výsledků.

Na své přednášce v roce 1985 s názvem *Budoucnost socialismus* dokonce i doporučuje tzv. „třetí cestu“.¹³⁹ Tvrdí, že není rozpor mezi kolektivismem a osobní svobodou, která je též důležitá. I z toho důvodu nebyl pro centralizaci moci do rukou byrokracie.¹⁴⁰ Další posun lze vidět na výroční stranické konferenci v roce 1986, kdy Kinnock deklaroval přesun od demokratického socialismu směrem k reálné individuální svobodě. Ale znovu zopakoval, že trh nikdy nebude adekvátním mechanismem pro zdravotnictví a školství, že tyto oblasti musí vždy zajišťovat stát.¹⁴¹

V roce 1986 přichází dokument *Social Ownership*, který přišel v reakci na znárodnění British Gas a British Telecom konzervativní vládou. Je zde kladen důraz na zachování těchto klíčových podniků ve státním vlastnictví, které je ovšem klasifikováno jako „sociální vlastnictví“. Kinnock i zde opakuje, že věří v reformovaný kapitalismus a uznává přínosy

¹³⁵ The Times Guide to the House of Commons 1987, s. 285.

¹³⁶ MACINTYRE, Doland. Mandelson and the Making of New Labour, s. 121.

¹³⁷ MANDELSON, Peter. The Third Man, s. 76.

¹³⁸ KINNOCK, Neil. Making Our Way, s. 42.

¹³⁹ JONES, Tudor. Remaking the Labour Party: From Gaitskell to Blair, s. 115.

¹⁴⁰ JONES, Tudor. Remaking the Labour Party: From Gaitskell to Blair, s. 116 – 117.

¹⁴¹ JONES, Tudor. Remaking the Labour Party: From Gaitskell to Blair, s. 121.

tržní ekonomiky.¹⁴²

Ve věci formování nové politiky bylo také přemýšleno o ekologii. Po jaderné havárii sovětské černobylské atomové elektrárny v roce 1986 se i objevily návrhy, že by labouristé měli přijmout novou enviromentální politiku v naději na vytvoření dlouhodobé „rudo-zelené“ koalice v případě úspěchu britské Strany zelených.¹⁴³ Tato myšlenka se ale neprosadila.

4.2. Hornická stávka

Důležitým momentem Kinnockova vedení byla stávka horníků. Státní monopol tehdy zaměstnával 202 000 osob, nicméně 75% dolů bylo ztrátových a podnik chystal propouštění, přičemž každý propuštěný měl dostat odstupné ve výši 1000 liber za každý odpracovaný rok.¹⁴⁴ Nicméně i přes tuto částku vůbec nebylo jisté, zda horníci dokáží najít další zaměstnání. Navíc odškodné vydatně mohla znehodnocovat ještě tehdy vysoká inflace.

Právě kvůli zásadnímu nesouhlasu začali horníci v březnu 1984 stávkovat. Kinnock se ale rozhodl v tomto sporu nijak výrazněji neparticipovat, navíc pokud horníky vedl radikální Arthur Scargill. Stávku se ale rozhodl zároveň i nekritizovat, což bylo způsobeno nepsaným pravidlem nekritizovat odbory. Jeho rozhodnutí bylo o to těžší, že sám pocházel z jižního Walesu, z prostředí, které bylo stávkou nejvíce zasaženo a navíc byl jeho otec i sám dědeček byli horníky. Navíc stávky se účastnili i jeho příbuzní a jeho vlastní švagr se na ní dokonce aktivně spolupodílel.¹⁴⁵

Scargill byl původně členem Komunistické ligy mládeže, nicméně se poté pragmaticky rozhodl pro členství v Labour Party. V roce 1981 byl zvolen předsedou Národní unie horníků díky své radikalitě. Tento odborový svaz měl zcela monopolní postavení, poněvadž těžba uhlí byla pod jedním velkým státním podnikem. Scargill byl proslulý svou radikalitou a v politice prosazoval „*mimoparlamentní akce*“. Scargillovo úsilí ale hatili sami horníci, když se v hlasováních v letech 1982 a 1983 se vyslovovali proti stávkám.¹⁴⁶ Stávka ale byla odhlasována v jednotlivých regionech a začala tak již březnu 1984.¹⁴⁷ Tím se tak mohlo obejít ústředí odborového svazu Národní unie horníků.

Kinnock byl původně pro celoodborové hlasování o stávce. Dne 12. dubna se

¹⁴² JONES, Tudor. *Remaking the Labour Party: From Gaitskell to Blair*, s. 118 – 119.

¹⁴³ MANDELSON, Peter. *The Third Man*, s. 119.

¹⁴⁴ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*, s. 181.

¹⁴⁵ WESTLAKE, Martin. *Kinnock: The Biography*, s. 293.

¹⁴⁶ WESTLAKE, Martin. *Kinnock: The Biography*, s. 290.

¹⁴⁷ BENN, Anthony – WINSTONE, Ruth (ed.), *The Benn Diaries*, s. 563.

Výkonný výbor Národní unie horníků sešel na svém zasedání, kde bylo rozhodnuto o svolání zvláštní konference na 19. duben, kde bylo navrženo snížení potřebného procenta hlasů pro projití z 55% na prostou většinu hlasů. Konference tento návrh odsouhlasila, ale paradoxně celonárodní hlasování nevyhlásila, což bylo pro Kinnocka velké zklamání. Později ho už ale nepožadoval, pro obavy ze štěpení této odborové organizace, což ovšem s odstupem času považoval za chybu.¹⁴⁸

V září se na konferenci Kongresu odborových svazů (*Trade Union Congress – TUC*) vyslovil proti metodám, které Scargill a jeho „*létající hlídky*“ používali. Ty měly zajistit plynulost stávky a bránit také horníkům-stávkokazům v příchodu do práce. Nicméně stranická výroční konference byla mírně na straně Scargilla, když v usnesení odsoudila policejní násilí během stávky.¹⁴⁹

V listopadu, když byl Kinnock na pohřbu indické premiérky Indiry Gandhiové, se Scargill sešel s představiteli Národního výkonného výboru labouristické strany, kde jim oznámil, že chystá postupně pět protestních shromáždění ve velkých městech. Kinnock byl na tyto akce přizván, nicméně odmítl, i když se ho levicoví poslanci snažili přesvědčit, aby změnil názor.¹⁵⁰ V žádném případě nechtěl svoji účastí přidávat Scargillovi na popularitě a legitimizovat jeho dosavadní postupy.

Průzkumy agentury MORI navíc signalizovaly, že celá záležitost hornické stávky labouristům škodí, poněvadž strana se v průzkumech propadala a konzervativci měli dostatečný procentuální odstup.¹⁵¹ Stejnou tendenci zachytily i průzkumy Gallupova ústavu. Pokud labouristé měli v srpnu 1984 39% a náskok 3% před konzervativci, v únoru mají už jen 32% a za konzervativci naopak ony 3% zaostávají.¹⁵² Navíc i u britské veřejnosti šlo indikovat klesající podporu pro stávkující horníky.¹⁵³ Záležitostí ohledně Scargilla se ještě naposledy zabýval labouristický Národní výkonný výbor na svém zasedání dne 29. září a jen Kinnockovo naznačení Michaelovi Meacherovi, že v případě projití usnesení na podporu Scargilla, nemůže počítat do budoucna s vládním postem.¹⁵⁴ Stávka se nicméně po dobu trvání jednoho roku vnitřně vyčerpala. Ke konci února 1985 navíc už pracovalo celých 50% členů Národní unie horníků a delegáti této organizace na své konferenci odhlasovali její

¹⁴⁸ WESTLAKE, Martin. Kinnock. The Biography, s. 298 – 299.

¹⁴⁹ WESTLAKE, Martin. Kinnock: The Biography, s. 301.

¹⁵⁰ WESTLAKE, Martin. Kinnock. The Biography, s. 303.

¹⁵¹ WESTLAKE, Martin. Kinnock. The Biography, s. 307.

¹⁵² KING, Anthony (ed.) - WYBROW, Robert (ed.) British Political Opinion 1937-2000: The Gallup Polls, s. 14

¹⁵³ KING, Anthony (ed.) - WYBROW, Robert (ed.) British Political Opinion 1937-2000: The Gallup Polls, s. 337.

¹⁵⁴ WESTLAKE, Martin. Kinnock: The Biography, s. 308 – 309.

zrušení.¹⁵⁵

4.3. Livingstonův Londýn

V únoru 1987 přišlo velké varování z doplňovacích voleb v Greenwichi. Zde se volby konaly po úmrtí labouristického poslance Guy Barnetta. Nominaci získala krajně levicová radní Deirdre Woodová jakožto zástupce silně levicových londýnských labouristů a obvod byl ztracen ve prospěch SDP. Za sociální demokraty kandidovala zástupkyně střední třídy Rosie Barnesová, která byla pro tamní voliče daleko více přijatelnější. Pracovnice stranického ústředí Patricia Hewittová po těchto volbách napsala dopis Franku Dobsonovi, který řídil labouristické londýnské poslance. Psala v něm o „poblázněné labouristické levici“, která tlačí agendu gayů a leseb, díky níž Labour Party ztrácí hlasy důchodců. Upozorňováno je také na strach z extremismu a z vysokých daní. Tento dopis pronikl i do médií.¹⁵⁶ I Neil Kinnock byl rozhodnutý zasáhnout a chtěl se veřejně vymezit proti stranické krajní levici, což mu bylo ale jeho nejbližšími spolupracovníky rozmluveno.¹⁵⁷ Kinnockovi celkově velmi výrazně přitěžovali straničtí krajně levicoví politici, například Ted Kight z Lambethu, Ken Livingstone z Londýna, Derek Hatton z Liverpoolu a David Blunkett ze Sheffieldu.

V Londýně se levicovější labouristé dokázali prosadit již v 70. letech. Ve volbách v roce 1973 se s levicovým programem Socialistická strategie pro Londýn (*A Socialist Strategy for London*) výrazně prosadili, kdy v 92 členné radě obsadili 57 křesel, z čehož okolo 16 labouristů stálo na krajní levici.¹⁵⁸ Svůj program ale labouristé v oblasti výstavby nových bytů museli vzdát, poněvadž Británii zasáhla v roce 1975 velká míra a dokonce tak museli z rozpočtu odebrat 50 milionů liber. Na Londýn dopadly také i škrty způsobené půjčkou od MMF, kdy radnice musely provést škrty ve výši 25% z celkové půjčené sumy.¹⁵⁹

Labouristé se k moci nad Radou velkého Londýna (*Great London Council – GLC*) dostali po vyhraných komunálních volbách v květnu 1981, kdy porazili konzervativce pod vedením Horace Cutlera. Ihned po tomto volebním triumfu nově zvolení londýnští radní a v poměru 30:20 sesadili svého dosavadního šéfa Davida McIntoshe a nahradilo ho krajně levicovým Kenem Livingstonem. Ten byl už ve svých 28 letech v roce 1973 zvolen do Rady

¹⁵⁵ FAJMON, Hynek. Margaret Thatcherová a její politika, s. 185.

¹⁵⁶ GOUDL, Philipp. How the Modernisers Saved the Labour Party, s. 73.

¹⁵⁷ MACINTYRE, Mandelson and the Making of New Labour, s. 128.

¹⁵⁸ HOSKEN, Andrew. Ken: The Ups and Downs of Ken Livingstone, s. 47.

¹⁵⁹ HOSKEN, Andrew. Ken: The Ups and Downs of Ken Livingstone, s. 48 – 49.

Velkého Londýna. Nikdy nebyl členem Militantu, ač to byl jeho významný spojenec.¹⁶⁰ Livingstone vždy odmítal členství v trockistických skupinách a to z důvodu jejich mnohdy silné vnitřní disciplíny.¹⁶¹ V červenci 1977 byl potom v očekávání brzkých parlamentních voleb velmi těsným výsledkem vybrán za labouristického kandidáta za obvod Hampstead. Livingstone bez univerzitního vzdělání byl tak upřednostněn před pracovníkem ministerstva zahraničí a absolventem Oxfordu Vincetem Cablem.¹⁶² Po vnitrostranickém puči Livingstone z pozice londýnského starosty začal prosazovat i příslušnou agendu. Vznikly tak výboru při GLC, které reprezentovaly ženy, etnické menšiny a homosexuály.¹⁶³

Nový starosta Londýna chtěl také rušit již naplánované výdajové škrty v rozpočtu, nicméně se už musel řídit zákonem o místních samosprávách z roku 1980, který umožnil vládě kontrolu výdajů jednotlivých měst. Velkým Livingstonovým tématem bylo jízdné v městské dopravě, které snížil o třetinu, ač dotace města na dopravu se zvýšila z 29% na 56%. Soudci ze Sněmovny lordů nakonec konstatovaly, že by veřejná doprava vůbec neměla být subvencována, což vedlo k dvojnásobnému zvýšení cen. Londýnská si ale přesto díky rozhodnutí soudu prosadila zvrát, díky kterému mohla ceny snížit o 25%.¹⁶⁴

Při nepokojích v londýnské čtvrti Tottenham v roce 1985 byl ubodán policista Keith Blakelock, první mrtvý policista v občanských nepokojích od roku 1833. Stoupenec labouristické krajní levice a radní a také Livingstonův spojenec Bernie Grant se v návaznosti na to vyjádřil, že policisté si takový výprask zasloužili.¹⁶⁵ Tento velmi ostrý výrok mu nicméně neuškodil. Naopak. Ve volbách o dva roky později byl v tomto obvodu zvolen poslancem a byl jím až do své smrti v roce 2000.

Prozatímní ustanovení Zákona Local Government Act 1984 nakonec rozhodl o tom, že volby pro rok 1985 jsou zrušeny a že členové GLC pokračují ve svých mandátech až do 1. května 1986.¹⁶⁶ Následně Local Government Act 1985 rozhodl o zrušení Rady velkého Londýna a šesti metropolitních obvodů.¹⁶⁷ Zrušení GLC ale rozhodně nebylo jednoduchou záležitostí. Projednávání zákona trvalo několik měsíců, přičemž Livingstone a jeho spolupracovníci a též i labouristické ústředí dokázalo uspořádat velmi zdařilou kampaň pro nerušení londýnské samosprávy.

¹⁶⁰ HOSKEN, Andrew. Ken: The Ups and Downs of Ken Livingstone, s. 28.

¹⁶¹ HOSKEN, Andrew. Ken: The Ups and Downs of Ken Livingstone, s. 35.

¹⁶² HOSKEN, Andrew. Ken: The Ups and Downs of Ken Livingstone, s. 57 – 58.

¹⁶³ <https://www.bbc.co.uk/news/uk-england-london-35716693>

¹⁶⁴ INWOOD, Stephen. Historie Londýna, s. 817 – 819.

¹⁶⁵ <https://www.independent.co.uk/politics/bernie-grant-black-champion-dies-aged-56-281862.html>, dostupné ke dni 19.12.2018.

¹⁶⁶ http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1984/53/pdfs/ukpga_19840053_en.pdf, dostupné ke dni 19.12.2018.

¹⁶⁷ https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1985/51/pdfs/ukpga_19850051_en.pdf, dostupné ke dni 19.12.2018.

4.4. Militant

Radikální levice a ostatně každá menší politická strana vždy doplácela na specifika britského volebního systému a na jeho většinový volební systém, který sestával z voleb v jednomandátových obvodech. Pokud chtěla krajní levice uspět, nejspíše cestou byl entrismus do labouristické strany, taktika vstupování a pokoušení se o ovlivňování celkové vnitřní politiky. Ten ale rozhodně nezačal až s militanty. Labouristé například museli řešit entrismus komunistů již v meziválečné době. Entrismus hájil i Trockij, který doporučoval uvnitř Labour Party zprvu operovat utajeně a neupozorňovat na sebe.¹⁶⁸

Militanté v prvních letech své existence značně profitovali z protestního mírového hnutí proti válce ve Vietnamu a také kolem Kampaně za jaderné odzbrojení (*Campaign for Nuclear Disarmament – CND*). V 60. letech noví členové Militantu museli být osobně schváleni Tedem Grantem nebo Peterem Taafem.¹⁶⁹ Při jejich skromných počtech to ještě bylo možné. První číslo novin *Militant* vyšlo v říjnu 1964 s osmi stranami. Posléze se ale ustaluje měsíční vydávání o čtyřech stranách.¹⁷⁰ Mnohdy se mluví o Militantní tendenci (*Militant Tendency*), ale tento název vůbec není správný. Existovaly jen noviny *Militant* jako stěžejní nejviditelnější aktivita. Interní a pro veřejnost tajný název organizace byl Revoluční socialistická liga (*Revolutionary Socialist League – RSL*). I sami členové označení své pospolitosti jako Militantní tendence odmítali, ztotožnili se jen s označením *Militant*, jakožto nejstěžejnější, nejpravidelnější a nejviditelnější aktivity.

Trockisté shromáždění okolo novin *Militant* utvořili nejhlavnější radikálně levicový proud v Labour Party. Oficiálně neměli žádnou organizaci a jako členy šlo identifikovat pouze redakční radu tohoto periodika. Členství navíc bylo tajné a úkolem bylo pronikat a pokusit se ovládnout jednotlivé organizační složky či spolupracující nebo přidružené organizace k Labour Party. Síla této skupiny se vyvíjela vskutku od velmi malého počtu stoupenců, na začátku roku 1972 měl *Militant* celkem 354 členů.¹⁷¹

Labour Party zakládá pro své mladé členy zcela novou organizaci a to Mladé socialisty labouristické strany (*Labour Party Young Socialists – LPYS*).¹⁷² Celkově je ale o tuto organizaci nezájem a i sami labouristé se jí ani moc nevěnují. Pro svůj malý počet členů je i lehce zranitelná a toho právě militanté využívají. Ani snaha pracovníka labouristické centrály

¹⁶⁸ CRICK, Michael. *Militant*, s. 18-19.

¹⁶⁹ CRICK, Michael. *Militant*, s. 178.

¹⁷⁰ TAAFFE, Peter. *The Rise of Militant*, s. 17.

¹⁷¹ TAAFFE, Peter. *The Rise of Militant*, s. 54.

¹⁷² CRICK, Michael. *Militant*, s. 58.

Neill Vanna, který měl tuto organizaci na starost, nedokázala odvrátit LPYS od pádu do vlivové sféry militantů. O LPYS nebyl mezi mladými členy labouristické strany takový zájem.¹⁷³

Ovládnutí LPYS bylo pro militanty vskutku přelomovým momentem. Nejen že počet členů Revoluční socialistické ligy znatelně narostl, ale militanté také navázali kontakty s levicí uvnitř stranického Národního výkonného výboru. Tím získali značné benefity. Zejména zákulisní informace, přístup k vnitrostranickým dokumentům a také v případě potřeby podporu, kdy by byla potřeba militanty bránit před případným vnitrostranickým tlakem.¹⁷⁴ Jedinými osobami hodnými jejich obdivu byl odborářský vůdce Arthur Scargill a levicový poslanec Tony Benn¹⁷⁵, který militantům pomáhal zejména skrz hlasování v Národním výkonném výboru (*National Executive Committee – NEC*). V červnu 1973 už Militant dosáhl počtu 464 členů.¹⁷⁶

Jediná úspěšná protiakce v této době proběhla v rámci Národní organizace labouristických studentů (*National Organisation of Labour Students – NOLS*), kde se militantům v lednu 1974 podařilo organizaci převzít.¹⁷⁷ Z konference v Manchesteru nemilitanté odcházejí a následně se usnášejí na vytvoření protibloku, který by měl s militanty v této organizaci bojovat a pomoci ji získat zpět. Základním bodem byla stejná disciplína a organizovanost, jakou měl právě Militant. Šlo tak zde skutečně o vytvoření „Antimilitantu“. Ovšem s tím rozdílem, že tato iniciativa fungovala na bázi dobrovolnosti, kdežto trockisté z Militantu měli k dispozici pracovníky, kteří se tomuto mohli věnovat na plný pracovní úvazek.

Tuto aktivitu vzhledem ke svému pohrdání trockisty nazvali Operace cepín (*Operation Icepick*) a pojmenovali tak i svůj první bankovní účet pro finanční prostředky na tuto aktivitu. Vyráběli také tužky a odznaky s cepínem.¹⁷⁸ Pro širší veřejnost se pojmenovali jako Článek 4 (Clause 4) a vydávali stejnojmenné noviny. Výsledky se už dostavily na konferenci NOLS v prosinci 1976 v Lancasteru, kdy bylo poraženo trockistické vedení v poměru 94:78 hlasů všech delegátů.¹⁷⁹ Militant tak kontrolu nad touto organizací definitivně ztratil. Výrok „*Vymilitantněli jsme Militant*“ byl více než příhodný.¹⁸⁰

Členové Článku 4 chtěli pomoci i nakažené LPYS a proto zaměřili pozornost tam.

¹⁷³ CRICK, Michael. Militant, s. 61.

¹⁷⁴ CRICK, Michael. Militant, s. 63.

¹⁷⁵ CRICK, Michael: Militant, s. 93.

¹⁷⁶ TAAFFE, Peter: The Rise of Militant, s. 74.

¹⁷⁷ CRICK, Michael: Militant, s. 97.

¹⁷⁸ CRICK, Michael. Militant, s. 102.

¹⁷⁹ CRICK, Michael. Militant, s. 99.

¹⁸⁰ CRICK, Michael. Militant, s. 99

Tato aktivita ale už úspěšná nebyla. Byla zde totiž širší skladba členů. Navíc Článek 4 byla celkově jen protestní skupina bez vlastního „pozitivního“ programu, byť s jasnou afiliací k názorovému proudu uvnitř Labour Party.

Prvním výraznějším střetem s labouristickým ústředím byly dohady ohledně jmenování militanta Andyho Bevana jako placeného pracovníka zodpovědného za práci s mládeží. I když se tomuto lídr strany Callaghan snažil zabránit, přesto Národního výkonný výbor v prosinci 1976 rozhodl o Bevanově jmenování.¹⁸¹ Lídr strany na rozdíl od prosazované politiky v parlamentu neměl právo veta v personálních otázkách týkající se chodu strany.

Už ale předtím vzhledem k rostoucí aktivitě této frakce pracovník labouristického ústředí Reg Underhill vypracovává zprávu, která se snaží militanty obvinít z porušování článku II labouristických stanov. Ten zakazuje působení samostatných organizací s vlastní politickou agendou.¹⁸² S krajní nechtí se tato aktivita setkala u nejméně zastávce Militantu Erica Heffera, který Underhillovu aktivitu označil za nacistickou goebbelsovskou kampaň.¹⁸³ Národní výkonný výbor odmítl i tuto zprávu publikovat.¹⁸⁴ Jako orgán závěry zprávy odmítá a doporučuje tyto tendence překonat pomocí vnitrostranického vzdělávání. Underhill se stává v roce 1979 členem Sněmovny lordů, nicméně i přesto stále dostává zprávy o činnosti Militantu.

Národní výkonný výbor nakonec i v únoru 1980 odmítá zveřejnit závěry Underhillovy zprávy, nicméně dovoluje autorovi dokumenty publikovat samostatně.¹⁸⁵ Na své náklady tak Underhill tiskne 750 kopií, kterou posílá členům Národního výkonného výboru, odborům a i obvodním organizacím strany, kterým zasílá též i dotazníky o činnosti Militantu v jejich lokalitě. O Militantu se také mluvilo i na výroční konferenci 1980, kde bylo varování před jejich vysokou mírou infiltrace. Michael Foot je ale podstatnou dobu nechtěl vylučovat, poněvadž sám měl vzpomínky na vylučování z 50. let, když ještě stál na radikálnějších pozicích.¹⁸⁶ Přesto nakonec v prosinci 1981 zadává generálnímu tajemníkovi Ronu Haywardovi zahájit vnitřní šetření.¹⁸⁷ Následně vzniklá Haywardova/Hughesova zpráva doporučila vytvořit seznam organizací, které by byly v souladu s členstvím v Labour Party a Militant by zde jednoduše zařazen nebyl.¹⁸⁸

Militant se také čím dál tím více začal dostávat do povědomí britské veřejnosti také

¹⁸¹ HAYTER, Dianne. *Fightback! Labour's traditional right in the 1970s and 1980s*, s. 28.

¹⁸² WESTLAKE, Martin. *Kinnock: The Biography*, s. 316.

¹⁸³ CRICK, Michael. *Militant*, s. 193.

¹⁸⁴ HEALEY, Denis. *The Time of My Life*, s. 469.

¹⁸⁵ HAYTER, Dianne. *Fightback! Labour's traditional right in the 1970s and 1980s*, s. 29.

¹⁸⁶ MORGAN O. Kenneth, *Foot: A Life*, s. 419.

¹⁸⁷ WESTLAKE, Martin. *Kinnock: The Biography*, s. 317.

¹⁸⁸ HAYTER, Dianne. *Fightback! Labour's traditional right in the 1970s and 1980s*, s. 31.

díky televiznímu vysílání. Televize ITV se na Militant zaměřila hned dvakrát. Poprvé v prosinci 1981, kdy o něm v rámci pořadu TV Eye odvysílala krátký dokument. V něm účinkoval i bývalý člen Militantu z liverpoolského Kirkdale, který důrazně před touto organizací varoval jako před silně antidemokratickou silou. Pokud diváci mohli mít pochybnosti o nenaplněných ambicích bývalého člena, v dalších záběrech s vyjádřením mohli vidět mluvit labouristického liverpoolského radního Dereka Hattona s plakátem Vladimira Iljiče Lenina v pozadí. To samé platilo i u vůdců Militantu, Petera Taaffeho a Teda Granta, kdy za nimi byl vidět sklad s knihami s plakáty Lenina a Trockého.

Ve stejném pořadu takřka o tři čtvrtě roku později proběhla debata mezi Militantem a jejich protivníky z řad Labour Party. Za Militant to byl jeden z vůdců Peter Taaffe a také labouristický kandidát do parlamentu za obvod Liverpool Toxteth, za labouristy potom též parlamentní kandidáti Austin Mitchell a John Spellar. Hlavní část diskuse se zaměřovala na to, že Militant je samostatnou a cizorodou organizací v rámci Labour Party s vlastním vedením, tiskem a pracovníky. Zástupci Militantu ovšem oponovali, že nedělají nic jiného než jiné skupiny v rámci strany. Televizní diváci tak měli možnost vidět labouristické vnitrostranické spory, což k mediálnímu obrazu labouristů jistě neprospělo.

Výroční konference na podzim 1982 Haywardovu/Hughesovu zprávu schválila a i následná navržená opatření ohledně registru organizací. Nicméně následující rok další výroční konference na podzim 1983 odmítla návrh Národního výkonného výboru, který nařídil neposkytovat militantům ani prostory pro své akce a ani nedovolit prodávání novin.¹⁸⁹ Militanté stále argumentují, že žádnou organizací s pevně definovaným členstvím nejsou a že jen vydávají noviny. Militanté se netajili tvrzením, že činitelé labouristické pravice jsou údajně pod vlivem americké tajné služby CIA.¹⁹⁰

Militanté se ale neustále pokoušeli proniknout i v obvodních organizacích. V obvodu Knowsley North vyvinuli například tvrdý nátlak na svého labouristického poslance Roberta Kilroye – Silka, který se rozhodl rezignovat na svůj mandát.¹⁹¹ Tato frakce také měla zvláštní náhled i na ty menšinové skupiny, které krajní levice jinak podporuje a hájení jejich práv staví i do popředí své činnosti. Feministky označovali jako hysterky¹⁹², gaye za příslušníky nenáviděné buržoazie.¹⁹³ Netolerovali se ani tzv. měkké drogy, za kouření marihuany bylo

¹⁸⁹ HAYTER, Dianne. *Fightback! Labour's traditional right in the 1970s and 1980s*, s. 31.

¹⁹⁰ TAAFFE, Peter, *The Rise of Militant*, s. 126.

¹⁹¹ WOOD, Allen (ed.). *The Times Guide to the House of Commons June 1987*, s. 285.

¹⁹² CRICK, Michael: *Militant*, s. 90.

¹⁹³ CRICK, Michael: *Militant*. s. 91.

vyloučení.¹⁹⁴ Tento názor ale v polovině 90. letech mění a naopak tyto skupiny aktivně podporují.

Je samozřejmě otázkou, co vůbec vedlo zájemce o příchod do Militantu. V úvahu přichází nespokojenost zejména mladších členů se směřováním Labour Party pod vedením starších členů v obvodních organizacích, popřípadě také pomoci dobrým návrhům či jen samotné okouzlení protithatcherovským aktivismem. Nelze ale také zapomenout na jinou motivaci. Militant zaměstnával několik desítek pracovníků a pro nezaměstnané či pro ty, kteří si chtěli nějakým způsobem polepšit, to byla určitě zajímavá příležitost. Cesta k dosažení tohoto cíle ale vůbec nebyla snadná, navíc členové museli strávit dost času prodejem novin.

Můžeme dokonce i mluvit o zahraniční politice militantů, byť byla tvořena velmi nahodile a dle situace. Celou jejich argumentací byl prostoupen požadavek socialismu, který byl kladem jako za základ vyřešení všech mezinárodních problémů, respektive jejich uklidnění. V Polsku militanté jen deklaratorně podporují nezávislé odbory Solidarita, ale jen z důvodu jejich zařazení jako nekomunistické levice.¹⁹⁵ Pozornost byla také věnována Španělsku a Portugalsku, kde byly vkládány jisté naděje na dobré ukotvení tamních trockistů po pádu obou pravicových režimů.¹⁹⁶ To ale nebylo tak nereálné jak by se mohlo na první pohled zdát. Například po převratu v této zemi 1974 získala moc promarxistická důstojnická chunta, místní komunistická strana byla silná a k tomu velitelé některých armádních divízi byli prokomunističtí.¹⁹⁷

V roce 1984 Militant pomocí své krycí firmy Cambridge Heath Press Limited kupuje nové sídlo za 175 000 liber na Hepscott Road. Bylo tak získáno podobně velké ústředí jako měla sama centrála Labour Party. Militanté si tehdy vydržovali několik desítek zaměstnanců na plný pracovní úvazek. Proto také vyvstala otázka financování této frakce, přičemž se objevily spekulace o penězích ze Sovětského svazu. Hatton financování z této země důrazně odmítal a ani dle něho nebylo pravdou, že je stanoveny 10% z příjmů, vše je prý na dobrovolné bázi.¹⁹⁸ Toto jeho tvrzení je ovšem vzhledem k velikosti příjmů Militantu a množství jeho aktivit zcela neudržitelné.

Militanté ale také zažívají první vlnu vylučování. V roce 1983 jsou vyloučeni členové redakční rady novin Militant.¹⁹⁹ Přesto ale ještě přišel jejich nejvýznamnější úspěch a tím bylo ovládnutí liverpoolské radnice. V tomto městě měl Militant nejlepší perspektivy pro svoji

¹⁹⁴ CRICK, Michael: Militant, s. 92.

¹⁹⁵ CRICK, Michael: Militant. s. 87 – 89.

¹⁹⁶ CRICK, Michael: Militant. s. 121.

¹⁹⁷ CALLAGHAN, James. Time and Chance, s. 360 – 361.

¹⁹⁸ HATTON, Derek. Inside the Left, s. 35.

¹⁹⁹ HAYTER, Dianne. Labour's traditional right in the 1970s and 1980s, s. 31.

existenci a další rozvoj a schopnost být trockistickou baštou. Důvodů pro to bylo hned několik. Jednak se zdejší liverpoolská skupina se vytvořila jako jedna z prvních a město Liverpool bylo s úpadkem doků silně zasaženo a sociální situace mnohých obyvatel byla velmi tíživá. K tomu nutno připočíst zdejší obvodní Labour Party, která tuto tíživou sociální realitu nedostatečně reflektovala před voliči a právě akcentování této skutečnosti krajně levicovými aktivisty jim dodalo popularity, což s odstupem konstatovali i starší členové Labour Party. Někteří z nich i připustili, že pokud by byli mladými a nezaměstnanými, tak by se k militantům připojili.²⁰⁰ Kupříkladu místostarosta Liverpoolu Derek Hatton nikdy nebyl dle svých slov teoretikem, šlo mu hlavně a především o onen samotný politický aktivismus.²⁰¹

Militanté už v roce 1979 dokázali získat 4 liverpoolské zastupitele.²⁰² Velmi výrazným přelomem byly potom liverpoolské komunální volby v roce 1983. Labouristé disponovali již 51 křesly, 9 jich v tomto roce získali od liberálů, 1 od sociálních demokratů a 1 dokonce od lídra tamních konzervativců. Militanté tak získali moc ještě o rok dříve, než sami předpokládali.²⁰³ Dokázali také protlačit svého kandidáta do sněmovny. Poslancem byl totiž v roce 1983 zvolen místopředseda liverpoolských labouristů Eddie Lloyd a to za obvod Liverpool Garston.²⁰⁴ Pokud chtěl Neil Kinnock změnit image strany, musel s militanty něco dělat. Proto na výroční konferenci v roce 1985 vystoupil s nebývale ostrým projevem.

„...implausible promises dont win victories. I ll tell you what happens with impossible promises. You start with far-fetched resolutions. They are then pickled into a rigid dogma, a code, and you go through the years stickling to that, out-dated, misplaced, irrelevant to the real needs, and you end in the grotesque chaos of a Labour council.... I am telling you, no matter how entertaining, how fulfilling to short-term egos – I am telling you and you will listen – you cant play politics with peoples jobs and with peoples services or with their homes. Comrades, the voice of the people – not the people here; the voice of the real people with real needs – is louder than all the boos that can be assembled. Understand that, please, comrades. In your socialism, in your commitment to those people, understand it. The people will not, cannot, abide posturing. They cannot respect the gesture-generals or the tendency-tacticians.“²⁰⁵

²⁰⁰ CRICK, Michael. Militant, s. 223.

²⁰¹ HATTON, Derek. Inside the Left, s. 29.

²⁰² HATTON, Derek. Inside the Left, s. 41.

²⁰³ HATTON, Derek. Inside the Left, s. 57 – 58.

²⁰⁴ CRICK, Michael. Militant, s. 64.

²⁰⁵ MACARTHUR, Brian (ed.). The Penguin Book of Modern Speeches, s. 453.

Jeho projev vyvolal bouřlivé ovace v jedné polovině, zatímco druhá byla znechucená. Člen labouristického vedení Eric Heffer dokonce na znamení nesouhlasu přímo odešel z podia.

Tento projev byl odstartováním Kinnockovy aktivity o pokud možno zcela úplné vyloučení militantů z Labour Party a to zejména těch liverpoolských. V únoru 1986 bylo Národním výkonným výborem doporučeno obvodní organizacím vyloučení členů spojených s Militantem. Osm předních liverpoolských militantů bylo potom v polovině roku vyloučeno, což následně podpořila i podzimní výroční konference.²⁰⁶ Kvůli soustředěnému tlaku militanté poté z Labour Party odchází na základě vlastního rozhodnutí.

4.5. Volby 1987

Labouristé vsadili oproti minulým volbám na profesionály. Byl tak například angažován oscarový režisér Hugh Hudson, který měl zpracovat Kinnockův biografický spot. Volební klip labouristů byl zaměřen na sociální stránku, kdy Kinnock připomínal, že je vůbec prvním ze své rodiny v historii, kdo vystudoval univerzitu. Kinnockův biografický spot měl dvě roviny. Za prvé měl být představen jako nový ministerský předseda za labouristy, v druhé rovině měly být vyvráceny možné námitky proti Kinnockovi. Ve filmu se objevuje sekce, kdy na výroční konferenci v Bournemouthu velmi důrazně mluví proti liverpoolským trockistickým militantům. Umístění mělo zcela jasně signalizovat to, že Kinnock v žádném případě nebude tolerovat krajní levice uvnitř své vlastní strany. To ostatně byla z největších výhrad, kterou voliči vůči labouristům měli. Pasáž je dokonce obdařena titulkem „*Vyloučení militantů*“, i když o něčem takovém se na konferenci vůbec nejednalo. Signál ale měl být jasný. Krajní extrémní levice se v Labour Party nebude tolerovat a její příslušníci budou vyloučeni. Nicméně zařazení této pasáže bylo vskutku dvousečné. Voliči se tak mohli přesvědčit, že labouristé mají opravdu velmi vážný problém se svojí radikální trockistickou frakcí a to dokonce takový, že lídr strany se o nich musí zmiňovat na takto důležité stranické akci a dokonce ji zařazovat do volebního spotu. Navíc i přímo ve videu byla vidět pasáž, že polovina tehdy přítomných delegátů s tímto Kinnockovým vyjádřením nesouhlasila. Druhou velmi častou námitkou byl na britské poměry v té době stále jeho nízký věk, což se pokoušel vyvrátit například bývalý premiér James Callaghan. Nicméně Kinnockův biografický spot alespoň malým způsobem korigoval negativní obraz labouristů. Kinnockovo řečnické umění

²⁰⁶ HAYTER, Dianne. Labour's traditional right in the 1970s and 1980s, s. 31.

bylo nesporné. Kinnockův projev byl okopírován i kandidátem na prezidenta USA Joe Bidem na podzim 1987, kvůli kterému musel později z uchazečství o nominaci za Demokratickou stranu odstoupit.²⁰⁷

Dle agentury MORI se v den vyhlášení data parlamentních voleb 21% voličů domnívalo, že Neil Kinnock je nejvíce schopný kandidát na premiéra, v den samotných voleb to už ale bylo 27%.²⁰⁸ Jeho velmi výraznou slabinou bylo to, že nikdy nebyl vládním ministrem. V letech 1979 – 1983 byl pouze členem stínového kabinetu a to jako stínový ministr pro vzdělání a vědu. Díky úspěchu byl Kinnock do televize nasazen i podruhé, poněvadž byl zaznamenán velký růst oblíbenosti při malém počtu diváků.²⁰⁹ Labouristé se ale stále museli obávat umístění na třetím místě.

Labouristický volební program s názvem Británie zvítězí (*Britain Will Win*) byl daleko tenčí než z předešlých voleb a radikálnější labouristická levice na něj neměla svůj vliv. Dokument začínal rekapitulací toho, co dle nich dělala konzervativní vláda špatně. Byla tak zmíněna velmi vysoká nezaměstnanost, redukce průmyslu, krácení investic, zvyšování daně z přidané hodnoty, centralizace vlády²¹⁰, zvýšení kriminality a prohlubování rozdílů mezi regiony a v příjmech rodin a sociálních skupin.

Ohledně obranné politiky se ale ukázalo členství Neila Kinnocka v Kampani za jaderné odzbrojení (*Campaign for Nuclear Disarmament – CND*). Návrhy labouristů se v této oblasti v podstatě od posledních voleb až na rozdíl v jednoznačné podpoře Severoatlantické aliance ani neliší. Stanovisko je jen změkčeno slibem vydatného posílení konvenčních sil pro lepší pozici v NATO.

Lídr labouristů absolvoval na toto téma velmi nepodařené setkání s americkým prezidentem Ronaldem Reaganem v březnu 1987 ve Washingtonu, které mělo původně sloužit k tomu, aby se Kinnock pokusil nastínit chystané plány nejbližšímu spojenci Velké Británie.²¹¹ Reagan mu věnoval méně než avizovanou půlhodinu a přítomní byli informováni americkou stranou o tom, že Kinnock byl varován před důsledky své obranné politiky, která by navíc ve svém důsledku mohla ohrozit samotnou Severoatlantickou alianci. Pracovník amerického ministerstva obrany Richard Perle dokonce označil labouristickou obrannou politiku jako „*divoce nezodpovědnou*“.²¹²

²⁰⁷ <https://www.nytimes.com/1987/09/12/us/biden-s-debate-finale-an-echo-from-abroad.html>, dostupné ke dni 16.12.2018.

²⁰⁸ MACINTYRE, Donald. *Mandelson and the Making of New Labour*, s. 164.

²⁰⁹ BUTLER, David. *British General Elections since 1945*, s. 118.

²¹⁰ Zde míněno zejména zrušení Rady velkého Londýna

²¹¹ MACINTYRE, Donald. *Mandelson and the Making of New Labour*, s. 143.

²¹² MACINTYRE, Donald. *Mandelson and the Making of New Labour*, s. 141.

Úplně opačný dojem udělala naproti tomu premiérka Thatcherová, která ještě krátce před svoji návštěvou SSSR na půdě Velké Británie tvrdě kritizovala sovětský režim. Chtěla daleko větší reformy, odsoudila přítomnost sovětských vojsk v Afghánistánu a také zasahování v Kambodži.²¹³ Koncem téhož měsíce absolvovala jedenáct hodin rozhovorů se sovětským vůdcem Michaelem Gorbačovem, což jen posílilo její mediální obraz jako silného státníka.²¹⁴ Tato událost také způsobila propad labouristických preferencí a to dokonce takový, že po celý jeden měsíc byli labouristé až na třetím místě za spojenectvím liberálů a sociálních demokratů.²¹⁵ Labouristé celkově v otázce obranné politiky nebyli pro britskou veřejnost důvěryhodní. V průzkumu Gallupova ústavu o tom, jaká politická strana má nejlepší program pro britskou obranu, dosahovali konzervativci v měsících březen, duben, květen hodnot 46%, 49% a 51%, zatímco labouristé jen 21%, 20% a 17%, což bylo jen o pár procent více než liberálové, respektive alianční spojenectví liberálů a sociálních demokratů.²¹⁶ Labouristé byli také stále pro britskou veřejnost „příliš extrémní“, když v dubnu 1987 je považovali za extrémní 67% voličů.²¹⁷

Celkové zamítnutí programu na rakety Trident bylo kvůli finančním důvodům, nikoliv prý kvůli ideologickým či protiválečným. Z ušetřených peněz labouristé doporučovali zmodernizovat armádu, námořní síly a letectvo pro zlepšení postavení v rámci NATO, přičemž byla vyslovena podpora odzbrojovacích rozhovorů mezi USA a SSSR. Labouristé by také uvítali stažení všech raketových střel krátkého doletu z Evropy. I tak ale bylo možné, že by nová labouristická vláda požádala Američany o stažení všech nukleárních zbraní z území Velké Británie.²¹⁸

V zahraniční politice se chtěli labouristé také připojit k nátlaku vůči Jihoafrické republice a zavést embargo na vývoz zbraní do této země. Labouristé odsuzovali vojenskou přítomnost SSSR, ale také americkou intervenci v Nikaragui a pro Palestince chtěli zajistit právo na sebeurčení. Celkově lze Labour Party už považovat za mírně proevropskou.

V domácí politice volební program předpokládal vytvoření pracovních míst jak ve státním tak i v soukromém sektoru. Celkově labouristé slibovali vytvoření více než 2 milionu nových pracovních míst. Slíbena byla také minimální mzda.²¹⁹ Labouristé chtěli i program

²¹³ FAJMON, Hyněk. Margaret Thatcherová, s. 204.

²¹⁴ GOULD, Philip. How Modernisers Saved the Labour Party, s. 71.

²¹⁵ KING, Anthony (ed.) - WYBROW, Robert (ed.) British Political Opinion 1937-2000: The Gallup Polls, s. 15 – 16.

²¹⁶ KING, Anthony (ed.) - WYBROW, Robert (ed.) British Political Opinion 1937-2000: The Gallup Polls, s. 107.

²¹⁷ MACINTYRE, Donald. Mandelson and the Making of New Labour, s. 145.

²¹⁸ WOOD, Allen (ed.). The Times Guide to the House of Commons June 1987, s. 311 – 322.

²¹⁹ WOOD, Allen (ed.). The Times Guide to the House of Commons June 1987, s. 25.

proti chudobě, který by stál 3,6 milionu liber, který měl být financován ze zvýšených daní.²²⁰ Jejich formu ale labouristé nechtěli specifikovat. Nakonec připustili, že zvýšení daní se bude týkat i středněpříjmových skupin obyvatelstva.²²¹

Skotští labourističtí poslanci také navrhovali zaměřit se ve volební kampani na tzv. daň z hlavy (*Poll tax*), která byla plánována pro Skotsko již pro zimu 1986 – 1987. Neil Kinnock se ovšem proti takovému nápadu stavěl a to zejména z toho důvodu, že by ho tato kampaň dala dohromady s labouristickými komunální politiky, kteří porušovali rozpočtová pravidla daná zákonem a labouristé by tak opět byli připodobňováni ke krajní levici. Kinnock se navíc domníval, že kampaň by měla být spuštěna až tehdy, kdy by byly plně pocítěny důsledky.²²²

Konzervativci přitom daň z hlavy slíbili ve svém volebním programu a kritizovali kontrolu radnic krajně levicovými labouristickými politiky. Tento špatný stav dávali za vinu nezájmu voličů o dění v místní politice a na spočívání daňového řemene na několika málo občanech. Tuto skutečnost chtěli změnit tím, že by místní daň platili až na malé výjimky všichni obyvatelé, což mělo údajně zapůsobit na to, aby se občané zajímali o dění v komunální politice a co se s finančními prostředky od nich vybraných následně děje.²²³

Labouristé se také zaměřili na boj s nezaměstnaností a s chudobou. Obnovit se měly některé sociální dávky, například mateřská a také i pohřebné. Labouristé pro svůj program chtěli využít celého pětiletého volebního období pro splnění svých volebních slibů. Chtěli také efektivně pracovat s 49% státním podílem v British Telecom a ovlivňovat tak rozhodování této společnosti. Plánováno bylo také vytvoření nového ministerstva pro vědu a technologii. Ve zdravotnictví cílili labouristé na výrazné zkrácení čekacích dob na lékařské zákroky, zaměření se na boj proti AIDS. Měla být zastavena privatizace NHS a ukončena veřejná podpora soukromého zdravotnictví.

Kinnockovo pevné vedení se potvrdilo 12. května 1987, když byly na společné schůzi stínové vlády a Národního výkonného výboru přehlasovány radikální požadavky labouristické levice na zrušení všech amerických základů na území Velké Británie a vystoupení z Evropského hospodářského společenství.²²⁴

Zásadní ránu zasadil labouristům uštědřil také jejich bývalý premiér Callaghan, který pronesl projaderný projev, kdy se zastával umístění raket typu Trident, které měly nahradit

²²⁰ WOOD, Allen (ed.). The Times Guide to the House of Commons June 1987, s. 24.

²²¹ MACINTYRE, Donald. Mandelson and the Making of New Labour, s. 157.

²²² MACINTYRE, Donald. Mandelson and the Making of New Labour, s. 158 – 159.

²²³ WOOD, Allen (ed.). The Times Guide to the House of Commons June 1987, s. 305 – 306.

²²⁴ WOOD, Allen (ed.). The Times Guide to the House of Commons June 1987, s. 24.

rakety Polaris.²²⁵ Lídr labouristů Neil Kinnock si také ne moc přesvědčivě vedl v interview pro televize BBC a ITN, kdy musel podrobněji obrannou politiku vysvětlovat a také vnitřní stranické neshody.²²⁶

Velké starosti dělala labouristům také Aliance, která opět šla do voleb jako spojení liberálů a sociálních demokratů. I z toho důvodu bylo v programu zdůrazněno, že jen Labour Party má možnost konzervativce porazit a že je důležité nedělit hlasy, které pro vládní stranu nejsou určeny. Volební pozice Aliance byla těžká, opět měla problém s duálním vedením. Dvojité vedení bylo na britské politické poměry něčím novým a něčím, co mohlo vzbuzovat nedůvěru v systém, kde politika byla orientována zejména na jednotlivce. Volební manažer John Pardoe si také často stěžoval na porušování dohodnuté strategie jednotlivými lídry Davidem Owenem a Davidem Steelem.²²⁷ Navíc nebylo zde moc náznaků, že by se situace mohla od voleb před čtyřmi roky nějak výrazněji posunout či změnit. V závěrečných předvolebních průzkumech dokonce Aliance klesla pod hranici 25%. Ty také naznačovaly, že ony ztráty si mezi sebou rovnoměrně rozdělili labouristé a konzervativci.²²⁸ Zde mohla u britských voličů zejména zapracovat obava z propadnutého hlasu, popřípadě pomoci jedné větší straně než subjektu, který pravděpodobně opět hrál minoritní roli v Dolní sněmovně.

Konzervativci se také zaměřili na kampaň v tisku a kupovaly zejména v posledních dnech celostránkové reklamy, na nichž umístili výzvu „*Velká Británie je opět skvělá! Nenechte to labouristy zničit!*“²²⁹ Poslední předvolební průzkum ukázal vedení konzervativců s 44%, kde labouristé výrazně zaostávali s 33% a Aliance byla na třetím místě s 21%, přičemž více jak 4/5 voličů bylo rozhodnuto už před začátkem volební kampaně.²³⁰

Po oznámení výsledků voleb bylo jasné, že Margaret Thatcherová tyto volby zcela jasně vyhrála. Změny počtů poslanců v Dolní sněmovně nebyly tak výrazné. Konzervativci získali celkem 375 křesel, tedy jen o 23 křesel méně než v červnu 1983. Labouristé si i přes rozsáhlé vnitřní změny mohli připočítat jen 229 křesel²³¹, což je jen o 20 více než po posledních volbách. Labouristé stále nemohli dosáhnout na svůj volební výsledek z roku 1979. Nedobrá situace byla i u Sociálně demokratické strany. Ztratila celkem 3 křesla a žádném obvodu se jí nepodařilo nově vyhrát a udržela jen svých dosavadních 5 míst v Dolní

²²⁵ MACINTYRE, Donald. *Mandelson and the Making of New Labour*, s. 134 – 135.

²²⁶ MACINTYRE, Donald. *Mandelson and the Making of New Labour*, s. 136.

²²⁷ BUTLER, David. *British General Elections since 1945*, s. 91.

²²⁸ KING, Anthony (ed) – WYBROW, Robert J. *British Public Opinion, 1937 – 2000: The Gallup Polls*, s. 16.

²²⁹ SPITTLES, Brian. *Britain since 1960: An Introduction*, s. 49-50.

²³⁰ WOOD, Allen (ed.). *The Times Guide to the House of Commons June 1987*, s. 24.

²³¹ BUTLER, David. *British General Elections since 1945*, s. 40.

sněmovně.²³² V Aliance oproti liberálům, kteří disponovali 17 poslanci, byla tak tato SDP zcela jasně slabším partnerem.

Byť se zásadně změnila image labouristů, ideová východiska zůstala leckdy stejná, byť se marketingově upravila pro lepší znění. Labouristé pod Kinnockým vedením opět doplátili na svoji obrannou politiku, která v očích voličů byla stále velmi pacifistická a neobranyschopná. Byť Kinnock během svého vůdcovství podnikl práce na očištění se od vlivu stranické krajní levice, přesto tento náhled na labouristickou stranu u mnohých voličů převažoval a mnohé odrazoval. Zato daleko méně vadila Kinnockova osoba, míra chystaného zdanění a strana působila daleko jednotnějším dojmem.²³³ Labouristická strana byla natolik prostoupena krajní levicí a extrémními názory, že ani čtyři nestačily k jejímu úplnému vytlačení či zcela zřetelné a viditelné marginalizaci. Několik dílčích úspěchů se podařilo, nicméně trockističtí militanté disponovali největším počtem členů v historii a v některých oblastech stále velký vliv. Pokud labouristé měli zažít nějaký volební úspěch, bylo nutné v nátlaku pokračovat a daleko tvrdším tempem, což byl hlavní úkol pro nadcházející volby v roce 1992. S tím se také pojila nutnost modernizace politiky.

Pro Kinnocka zde ale byla alespoň jedna pozitivní zpráva. Labouristé dle exit pollu pro televizi ITN dokázali zaujmout takřka stejné procento voličů ve věku 18 – 29 let oproti konzervativcům.²³⁴ Zde mohly jednak zafungovat organizační změny a lepší obraz strany pod Kinnockovým vedením, ale také to, že tito voliči si už jen letmo pamatovali na odborářské stávky v zimě nespokojenosti během let 1978 – 1979, popřípadě nemuseli mít v tak živé paměti frakční boje uvnitř Labour Party z let 1979 – 1983.

Labouristé nejvíce posílili ve Skotsku (+7,3%) a ve Walesu (+7,5%). Znatelné bylo také jejich posílení v severní Anglii (+5,4%).²³⁵

4.6. Labour Party po roce 1987 až do rezignace Margaret Thatcherové

Neil Kinnock se po prohraných volbách rozhodl nerezignovat na pozici labouristického lídra. Rovnou spustil přípravy nového programu a nových ideových východisek. Labouristé vypracovali zprávu s názvem *Labour and Britain in the 1990s*, která byla prezentována před společným zasedáním NEC a stínového kabinetu. Voliči opustili labouristy zejména z důvodu přílišné dominance odborů, extremistů, podoby obranné politiky

²³² WOOD, Allen (ed.). The Times Guide to the House of Commons June 1987, s. 22.

²³³ KING, Anthony (ed) – WYBROW, Robert J. British Public Opinion, 1937 – 2000: The Gallup Polls, s. 155.

²³⁴ HARROP, Martin - SHAW, Andrew. Can Labour Win? s. 130.

²³⁵ WOOD, Allen (ed.). The Times Guide to the House of Commons June 1987, s. 256.

a nevýrazného vedení.²³⁶

Člen Národního výkonného výboru Ken Livingstone ovšem poukázal na důležitost politiky jednostranného jaderného odzbrojení, kterou pronesl na shromáždění platformy Tribune.²³⁷ Tato oblast byla jednou z největších labouristických slabin, poněvadž stejné mínění měli britští voliči o labouristech i o dva roky později v květnu 1989.²³⁸

Po volbách v roce 1987 se objevily diskuse, zda právě proměna strany nezpůsobila volební porážku a nebo že změna směrem napravo byla nedostatečná. Kinnock později připustil, že měl dělat daleko razantnější změny již od svého nástupu.²³⁹ To byl ale spíše jeho zpětný pohled, ovlivněný zejména modernizátorstvím Tonyho Blaira. Změny v době Kinnockova vedení ale ani nemohly být razantní a uskutečněné v krátkém časovém horizontu, protože by narazily na výrazný nesouhlas i tzv. měkké levice, která by v tomto byla zajistit s příslušníky krajní levice.

Ač se zdálo, že labouristé mají personální otázky vyřešené a to tím, že v čele strany zůstal tandem Kinnock – Hattersley, přesto se v prvních dnech roku 1988 objevila kandidatura Johna Prescottta na funkci zástupce lídra. K této výzvě se také přidal tandem Tonyho Benn a Erica Heffera, kteří chtěli kandidovat společně na dvě nejvyšší stranické funkce. Otázka Bennovy kandidatury dokonce rozdělila jím založenou *Campaign Group*. Menšina v této skupině si ale myslela, že kandidatura bude jen ztráta času a energie. Benn ovšem něco takového odmítá a tvrdí, že kandidatura rozproudí vnitřní diskusi a objeví se alternativa směřování, byť šance na zvolení zde nebyla.²⁴⁰ Volbu také nakonec skutečně Benn prohrál, když ho podpořilo jen 11,4% volebního kolegia (poslanci 17,2%, obvodní organizace 19,6% a odbory jen 0,8%) a Kinnock získal zbylých 88,6%. Roy Hattersley tuto výzvu také ustál a dokázal nad Prescottem a Hefferem přesvědčivě zvítězit.²⁴¹ Tyto volby tak byly jednoznačným signálem toho, že éra krajní levice definitivně končí.

Schylovalo se také k dalšímu výraznému zlomu. Pravicový poslanec Gerald Kaufmann předložil návrh, který obsahoval ideu zachování raket Trident. Neil Kinnock tuto zprávu přijímá a 9. května 1989 ji labouristický Národní výkonný výbor schvaluje rezolucí ve prospěch vícestranného jaderného odzbrojení, proti byla třetina z přítomných člen v přesvědčivém poměru.²⁴²

²³⁶ MANDELSON, Peter. *The Third Man*, s. 105.

²³⁷ MACINTYRE, Mandelson, s. 180.

²³⁸ KING, Anthony (ed) – WYBROW, Robert J. *British Public Opinion, 1937 – 2000: The Gallup Polls*, s. 107.

²³⁹ JONES, Tudor. *Remaking the Labour Party: From Gaitskell to Blair*, s. 114.

²⁴⁰ HEPPELL, Timothy. *Choosing the Labour Leader*, s. 123 – 124.

²⁴¹ HEPPELL, Timothy. *Choosing the Labour Leader*, s. 129.

²⁴² MACINTYRE, Donald. *Mandelson and the Making of New Labour*, s. 201.

Nesměle se také začínala oživovat myšlenka, aby každý člen disponoval jedním rovným hlasem a aby se nerozhodovalo v blocích hlasů za poslance, obvodní organizace a odbory. Tento návrh předkládal David Owen v reakci na úmysl sestavit volební kolegium. I když se Neil Kinnock snažil o znovunastolení tohoto bodu za jeho vůdcovství tato zásada přijata nebyla.²⁴³

Labouristé také jako pokus o zlepšení svého obrazu spustili kampaň Labour naslouchá (*Labour listen*), sérii setkání labouristických politiků s voliči. Celkový přínos a i celkově participace byla od voličů ale velmi mizivá.²⁴⁴

V roce 1988 byl vytvořen prozatímní program s názvem *Statement of Democratic Socialist Aims and Values*, který napsal zástupce lídra Roy Hattersley. V roce 1989 potom z výroční konference vzešel programový dokument s názvem *Meet the Challenge, Make the Change*, ve kterém bylo jednoznačné odmítnutí širokého státního vlastnictví. Byla to změna politiky a celkově reakce na úspěch a přetvoření Velké Británie Margaret Thatcherovou.

Labouristé se chystali odpoutat se od odborů a v případě vítězství ve volbách už nehodlali zrušit legislativu přijatou konzervativci. Příslušnou rezoluci přijala také výroční stranická konference v roce 1989.²⁴⁵

Snahy o modernizaci ale stále ještě přecházel Článek IV stranických stanov. Vyřadit ho bylo velmi těžké. Byl totiž přijat již v roce 1918 a labouristé na něm stavěli celou svoji existenci. Jeho obrovskou důležitost pro labouristy podtrhovalo to, že znění bylo vytištěno na stranických legitimacích.²⁴⁶ Změnit ho se podařilo až Tony Blairovi.

V moment rezignace Margaret Thatcherové v roce 1990 měli labouristé dobrou výchozí pozici. Body získávali zejména za svoji proevropskou orientaci, což se ukázalo i během voleb do Evropského parlamentu v roce 1989, kde dokázali zvítězit.

²⁴³ GOULD, Philip. *How the Modernisers Saved the Labour Party*, s. 189.

²⁴⁴ MACINTYRE, Donald. *Mandelson and the Making of New Labour*, s. 205.

²⁴⁵ MACINTYRE, Donald. *Mandelson and the Making of New Labour*, s. 211.

²⁴⁶ JONES, Tudor. *Remaking the Labour Party: From Gaitskell to Blair*, s. 133.

5. Závěr

Labouristé byli během Heathovy vlády známi jako ti, kteří se dovedou dohodnout s odbory a zabránit tak častým stávkám a sociálním nepokojům. Zejména z toho důvodu byli v roce 1974 dvakrát zvoleni a premiérem se stal Harold Wilson, který byl v roce 1976 vystřídán Jamesem Callaghanem. Vláda Jamese Callaghana a tzv. Zima nespokojenosti, tento náhled ale změnili. Po volební porážce v roce 1979 strana šla do opozice, přičemž ale okamžitě upadla do silných vnitřních sporů a neměla tak šanci využít velkou nezaměstnanost a nabídnout příslušné alternativy.

Volební prohra Labour Party ve volbách v roce 1983 se dává za vinu zejména proběhlé falklandské válce a takzvanému falklandskému faktoru. Skutečnost je ale daleko složitější. Labour Party byla velmi kvůli své poslední volební porážce v roce 1979 velmi vnitřně rozhádaná a medializované spory o personální otázkách skončily dokonce až na podzim 1981. Posílení pozic ale nepřišlo. Naopak se založením Sociálně Demokratické strany labouristům vyrostl soupeř, který je i mohl nahradit v dosavadním systému dvou stran. Labour Party také musela bojovat se svojí krajní levicí a tento zápas stížen právě tím, že byla založena středová strana, kam mnozí zástupci pravicového křídla labouristů mnohdy přešli.

Labouristická „měkká“ levice spolu se stranickou pravicí od prohraných voleb v roce 1983 na sebe museli vzít nelehký úkol transformace celé labouristické politiky. To se daří nejvíce po nástupu Petera Mandelona do PR oddělení. Neparticipace na hornické stávce, vylučování krajně levicových členů a celková změna vizuálního stylu labouristům ve volbách v roce 1987 velmi pomohly. Ale nikterak hodně. Změny byly nutné v daleko větším měřítku. S následnými dalšími nově přijatými programovými východisky tak labouristé měli mnohem větší šance uspět už ve zcela jiné a proměněné Velké Británii.

6. Použité prameny a literatura

I) Prameny

a) Edice

BENN, Anthony, WINSTONE, Ruth (ed.). *The Benn Diaries: New Single Volume Edition, Selected, Abridged and Introduced by Ruth Winstone*. Arrow; 1st Arrow Book Edition edition (1996), ISBN 978-0099634119.

HOSKEN, Andrew. *Times guide to the House of Commons: June 1983*. Rev. ed., 1984. London: Times Books, 1984. ISBN 978-072-3002-574.

KINNOCK, Neil Gordon. *Making our way: investing in Britain's future*. New York, NY, USA: B. Blackwell, 1986. ISBN 978-0631153849.

KING, Anthony (ed.) , WYBROW, Robert J. *British Political Opinion 1937 – 2000: The Gallup Polls*. Politico's Publishing Ltd, ISBN 978-1902301884.

MACARTHUR, Brian. *The Penguin Book of Modern Speeches*

WOOD, Allen (ed.). *The Times guide to the House of Commons, June 1987: May 1979*. June 1987. London: Times Books, 1987. ISBN 978-072-3002-987.

b) Memoáry

CALLAGHAN, James. *Time and Chance*. HarperCollins Publishers Ltd; illustrated edition, ISBN 978-0002165150.

GOULD, Philip. *The unfinished revolution: how the modernisers saved the Labour Party*. London: Little, Brown, 1998. ISBN 978-031-6644-785.

HATTON, Derek. *Inside left: the story so far--*. London: Bloomsbury, 1988. ISBN 978-0747501855.

HEALEY, Denis. *The time of my life*. London: M. Joseph, 1989. ISBN 978-0718131142.

JENKINS, Roy. *A Life at the Centre*. London: Macmillan London Limited, 1991. ISBN 0-333-55164-8.

MANDELSON, Peter. *The third man*. HarperPress, 2011. ISBN 978-0007395309.

TAAFFE, Peter. *The Rise of Militant. Militant's 30 years*. Socialist Publications Ltd, 2013. ISBN 978-0906582473.

THATCHELL, Peter. *The Battle for Bermondsey*. London: Heretic Books, 1983. ISBN 0-946097-10-0.

WILLIAMS, Shirley. *Climbing the bookshelves: the autobiography of Shirley Williams*. London: Virago, 2010. ISBN 978-184-4084-753.

II) Odborná literatura

a) Monografie

AUSTIN, Mitchell. *Four Years in the Death of the Labour Party*. London: Methuen London Ltd., 1983. ISBN 0-413-54570-9.

BUTLER, David. *British General Elections since 1945*. Blackwell Publishers, 1995. ISBN 0-631-19828-8.

BUTLER, David and KAVANAGH, Denis. *The British General Election of 1983*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Macmillan, 1985. ISBN 978-033-3396-339.

CAMPBELL, John. *A Well-Rounded Life*. London: Vintage, 1985. ISBN 9780099532620.

CHILDS, David. *Britain since 1945: a political history*. 7th ed. New York: Routledge, c2012. ISBN 978-0415519526.

CREWE Iwor and KING Anthony. *SDP: the birth, life and death of the Social Democratic Party*. Reprint. Oxford: Oxford University Press, 1997. ISBN 978-019-8293-132.

CRICK, Michael. *Militant*. Biteback Publishing, 2016. ISBN 978-1785900297.

FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozš. vyd. Brno: CDK (Centrum pro studium demokracie a kultury), 2010. ISBN 978-80-7325-217-5.

HANNAH, Simon. *A Party With Socialists in it: A History of the Labour Left*.

HARROP, Martin. SHAW Andrew. *Can Labour Win?* London: Unwin Hyman Limited, 1989. ISBN 0-04-440432-8.

HARRIS, Robert. *The Making of Neil Kinnock*. London: Faber and Faber, 1984. ISBN 978-057-1132-676.

HAYTER, Dianne. *Fightback!: Labour's traditional right in the 1970s and 1980s*.

Manchester; New York: Distributed exclusively in the USA by Palgrave, 2005. ISBN 978-0719072710.

HEPPELL, Timothy. *Choosing the Labour leader: Labour Party leadership elections from Wilson to Brown*. New York: Tauris Academic Studies, 2010. ISBN 978-1848853812.

HOSKEN, Andrew. *Ken: the ups and downs of Ken Livingstone*. Illustrated ed. London: Arcadia, 2008. ISBN 978-190-5147-724.

HRBEK, Jaroslav. *Válka o Falklandy 1982*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, [1999]. 230 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-7106-335-5.

INWOOD, Stephen. *Historie Londýna*. Překlad Miloš Calda. 1. vyd. v českém jazyce. Praha: BB art, 2003. 990 s., [32] s. obr. příl. ISBN 80-7341-017-6.

MACINTYRE, Donald. *Mandelson and the Making of New Labour*. London: HarperCollins Publishers, 2000. ISBN 0-00-653062-1.

MORGAN, Kenneth O. *Michael Foot: a life*. London: Harper Perennial, 2008. ISBN 978-000-7178-278.

PRINCE, Rosa. *Comrade Corbyn. A very unlikely coup: How Jeremy Corbyn stormed to the Labour Leadership*. London: Biteback Publishing, 2016. ISBN 978-1849549967.

ROVNÁ, Lenka. *Premiérka Jejího Veličenstva*.

SHAW, Eric. *The Labour Party since 1979: crisis and transformation*. New York: Routledge, 1994. ISBN 978-0415056151.

SPITTLES, Brian. *Britain since 1960: an introduction*. 7th ed. Houndmills, Hampshire: Macmillan, 1995. ISBN 978-0333607831.

THORPE, Andrew. *A history of the British Labour Party*. 3rd ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2008. xi, 393 s. British studies series. ISBN 978-0-230-50011-2.

WESTLAKE, Martin. *Kinnock: the biography*. London: Little, Brown and Co, 2001. ISBN 978-031-6848-718.

b) Studie

HOLLAND M.: British Political Recruitment: Labour in the Euro-Elections of 1979, in: *British Journal of Political Science*, Vol. 17, No. 1 (January 1987), pp. 53-70.

III) Internetové zdroje

<https://www.nytimes.com/1977/06/15/archives/british-government-block-of-67-million-bp-shares-priced-at-over-1.html>

https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1981/dec/03/engagements-1#S6CV0014P0_19811203_HOC_138

<https://www.theguardian.com/news/2001/jan/22/guardianobituaries.obituaries>

<http://www.legislation.gov.uk/ukpga>

<https://www.theguardian.com/politics/2017/jun/28/lib-lab-pact-liberals-labour-party-1977>
http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/december/14/newsid_2559000/2559489.stm
<https://www.theguardian.com/politics/2014/jun/12/vladimir-derer>
<https://www.nytimes.com/1971/10/29/archives/commons-votes-356-to-244-for-britains-membership-in-the-european.html>
<https://www.bbc.co.uk/news/uk-england-london-35716693>
<https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/bernie-grant-black-champion-dies-aged-56-281862.html>
http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1984/53/pdfs/ukpga_19840053_en.pdf
https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1985/51/pdfs/ukpga_19850051_en.pdf
<https://www.nytimes.com/1987/09/12/us/biden-s-debate-finale-an-echo-from-abroad.html>